

ศึกษากระบวนการและรูปแบบของสื่ออกกเพื่อพัฒนา
สู่การออกแบบเฟอร์นิเจอร์แนวศิลปะไทยร่วมสมัย

ยุวดี

พรธาราพงศ์

อาณัฐ

ศิริพิชญ์ตระกูล

มยุรี

เรื่องสมบัติ

ตรุณรัตน์

พิกุลทอง

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณรายจ่ายปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๕

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

The study process and format of the reed to develop
into the design Thai furniture contemporary art

Yuvadee Phontharaphong
Arnut Siripithakul
Mayuree Ruengsombat
Darunrat Pigungthong

This Report is Funded by Faculty of Architecture and Design,
Rajamangala University of Technology Phra Nakhon, Fiscal Year 2012.

- ชื่อเรื่อง** : ศึกษากระบวนการและรูปแบบของเสื่อกกเพื่อพัฒนาสู่การออกแบบเฟอร์นิเจอร์แนวศิลปะไทยร่วมสมัย
- ผู้วิจัย** : ยุวดี พรธาราพงศ์, อาณัญ ศิริพิชญ์ตระกูล, มยุรี เรืองสมบัติ, ดร.ณรัตน์ พิกุลทอง
- พ.ศ.** : ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

การศึกษากระบวนการและรูปแบบของเสื่อกกนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื่อกกสู่การออกแบบเฟอร์นิเจอร์ในแนวที่มีความเป็นศิลปะไทยร่วมสมัย วิธีการศึกษา เป็นวิจัยเชิงทดลอง จากการศึกษากระบวนการและรูปแบบการทอเสื่อกกจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน อันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์โดยตรง ด้วยคุณสมบัติของกกที่ปลูกในท้องถิ่นจึงเป็นปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เกิดภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่นขึ้นมาและเกิดการพัฒนาจนมาถึงปัจจุบัน

จากการนำเสื่อกกมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์นั้น ด้านการออกแบบเฟอร์นิเจอร์ของงานวิจัยนี้ มีการออกแบบเฟอร์นิเจอร์ที่มีความแตกต่างกัน แต่แนวคิดเรื่องแรงบันดาลใจด้านรูปทรงเหมือนกัน ได้รับความบันดาลใจจากกลีบดอกบัว จากลายไทย ซึ่งเป็นงานศิลปะที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของไทย ที่เป็นมรดกสืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณ ศิลปินได้รับแรงบันดาลใจและอิทธิพลมาจากธรรมชาติ ซึ่ง ดอกบัว เป็นต้นแบบหนึ่งของลายไทย รูปทรงแสดงความรู้สึกถึงความอบอุ่นจากลายเส้นที่มีความโค้งอ่อนโยนจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการออกแบบ แบ่งได้ 3 แบบ มีความแตกต่างกันด้านหน้าที่และประโยชน์ใช้สอย โดย รูปแบบที่ 1 เป็นเก้าอี้ครึ่งนั่งครึ่งนอน (Couch) รูปแบบที่ 2 เป็นเก้าอี้เดี่ยว(Arm Chair) และรูปแบบที่ 3 เป็นโต๊ะข้างวางของตั้งโชว์ (End table) รูปแบบที่ได้รับความพึงพอใจมากที่สุด เป็นรูปแบบที่สนับสนุนความเป็นศิลปวัฒนธรรมไทยซึ่งพัฒนารูปทรงให้มีความเป็นสมัยใหม่สามารถเข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน ในหลักของการออกแบบ รูปแบบที่ 1 เก้าอี้ครึ่งนั่งครึ่งนอน(Couch) เป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมกับการนำเสื่อกกจันทบุรีมาพัฒนาในการออกแบบเฟอร์นิเจอร์มากที่สุด ด้วยเรื่องคุณสมบัติของเสื่อกกที่สำหรับไว้ปูนอน จึงนำคุณสมบัตินี้มาใช้ในการออกแบบเพื่อรองรับการนอน ปรับเปลี่ยน ดัดแปลงทำเป็นลอนเพื่อให้เกิดพื้นผิว ไม่เรียบและโค้งซึ่งสามารถช่วยในการนวดช่วงหลังของผู้นอนทำให้รู้สึกผ่อนคลายและนอนสบาย ประกอบกับคุณสมบัติของเสื่อกกด้วย จึงเป็นการส่งเสริมเรื่องประโยชน์ด้านการใช้งานได้มากที่สุด

Title : The study process and format of the reed to develop into the design Thai furniture contemporary art

Researcher : Yuvadee Phontharaphong, Arnut Siripithakul
Mayuree Ruengsombat, Darunrat Pibunthong

Year : 2012

Abstract

The study the process and the format form of this reed, Reed aims to develop products to furniture design in line with the contemporary art Thailand. The study, experimental research. Study of processes and Style woven reed Chantaboon. Chanthaburi. Which has a long history. Caused by from direct experience. With features Kok locally grown and therefore environmental factors that contribute to the wisdom. Local culture and the development until the present.

Reed led the development of the furniture ,The research design of this furniture, furniture design with a difference. The concept is inspired by the shape. Have been inspired by a lotus petal pattern of Thailand, which is a art that reflects the uniqueness of Thailand. The heirloom since ancient .Artists have been inspired and influenced by the natural form of the lotus pattern Thailand. Shapes express feelings the warmth of lines that are curved gently to the beginning of the design classified into three model with a different front where and functional model 1 is the chair and a half sitting half. sleep model, 2 is a single chair and model 3 is a table of the available display , model that has been most satisfactory. A model that supports the arts and culture of Thailand, which shaped the development of the modern era to into the present. In the core of the design model 1 half sitting, half reclining chair is a form that is suitable for reed Chantaboon development in furniture design most With the properties of the reed for the bed coverings. This feature is be used to modify the design to accommodate the bed adapted to the surface waves. A smooth curve, which can help to massage the back of the sleep to relax and sleep well. Combined with the properties of the reed. It is promoting of Use most benefit.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนการวิจัย งบประมาณรายจ่าย ประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2555 จากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ขอขอบพระคุณบุคลากรคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจ ตลอดการทำวิจัย ขอขอบคุณ กลุ่มชุมชนทอเสื่อกกจันทบูร ตำบลบางสระแก้ว อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ที่ให้ข้อมูลต่างๆ ในการทอเสื่อกก อันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยเป็นอย่างมาก ตลอดจนขอขอบคุณผู้ที่ให้ความร่วมมือและให้ความอนุเคราะห์ทุกท่านที่ไม่ได้กล่าวไว้ในที่นี้

ยุวดี พรธรรมาพงศ์และคณะ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
2.1 ประวัติความเป็นมา.....	5
2.2 รูปแบบ กระบวนการทำเสื้อกักจันทบูร.....	8
2.3 หลักการทัศนศิลป์และความงาม ในงานศิลปะไทย.....	19
2.4 หลักการออกแบบเฟอร์นิเจอร์.....	20
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	30
3.1 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น.....	30
3.2 กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	30
3.3 ขั้นตอนการเก็บข้อมูล.....	30
3.4 ขั้นตอนในการสร้างสรุ้งงาน.....	30
3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	38
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	38
บทที่ 4 ผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	39
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล คุณลักษณะประชากร ของกลุ่มตัวอย่าง.....	40
4.2 ผลการสอบถามพึงพอใจด้านการออกแบบเฟอร์นิเจอร์แนวศิลปะไทยร่วมสมัย.....	41
4.3 ผลการทดสอบด้านการใช้งาน ด้านประโยชน์ใช้สอย และด้านความงาม.....	42
4.4 ผลการทดสอบด้านการใช้งาน ด้านประโยชน์ใช้สอย และด้านความงาม.....	43
4.5 ผลการทดสอบด้านการใช้งาน ด้านประโยชน์ใช้สอย และด้านความงาม.....	44
4.6 ผลการการวิเคราะห์ ทั้งสามรูปแบบ.....	45
4.7 ผลจากข้อเสนอแนะ.....	46

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ.....	47
5.1 สรุปผลการศึกษา.....	47
5.2 การอภิปรายผล.....	48
บรรณานุกรม.....	49
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์	
ภาคผนวก ข การลงพื้นที่เก็บข้อมูล	
ภาคผนวก ค การทอเสื่อ	
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
ภาคผนวก จ ภาพผลงานการออกแบบ	
ภาคผนวก ฉ ประวัตินักวิจัย	

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1	สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีพระบรมราชินีในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	6
ภาพที่ 2	สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี กับ งานหัตถกรรม.....	7
ภาพที่ 3	ต้นกก.....	9
ภาพที่ 4	ชาวบ้านกำลังแปรรูปต้นกก.....	10
ภาพที่ 5	ตัวอย่างโหนดสีสำหรับย้อมกก.....	11
ภาพที่ 6	ชาวบ้านกำลังทอเสื่อกก	13
ภาพที่ 7	ลายเสื่อกก.....	16
ภาพที่ 8	เก้าอี้นั่งพักผ่อน.....	24
ภาพที่ 9	ระดับการนั่งและแสดงจุดรับน้ำหนักของล้ามนื่อสะโพกที่มีการกระจายน้ำหนัก.....	26
ภาพที่ 10	แสดงลักษณะการนั่ง3 อิริยาบถ คือ นั่งทำงานนั่งพักผ่อนระยะสั้น นั่งพักผ่อนระยะยาว..	26
ภาพที่ 11	เก้าอี้โครงสร้างเป็นไม้ และเก้าอี้โครงสร้างเป็นโลหะ.....	27
ภาพที่ 12	เก้าอี้บุนวม.....	28
ภาพที่ 13	เก้าอี้โครงสร้างเป็นไม้ตัดโค้ง.....	28

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

เมื่อกระแสความเจริญและความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมใหม่ อิทธิพลต่างๆมีผลต่อวิถีการดำเนินชีวิต ที่เกิดขึ้นในชุมชนต่างๆ ทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคนเริ่มมีการปรับเปลี่ยนรับวัฒนธรรมใหม่ๆที่เข้ามา อาชีพ เกษตรกรรม การทำไร่ทำนา งานหัตถกรรมพื้นบ้าน วิถีชีวิต ความเป็นอยู่และองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองที่มีคุณค่า หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาศิลปหัตถกรรม ยกตัวอย่างเช่น การทอเสื่อจันทบูร ซึ่งมีเอกลักษณ์ มีชื่อเสียง ประวัติความเป็นมาอันยาวนาน ความรู้เหล่านี้ได้สั่งสมมานานและสืบทอดกันมา ก็จะถูกลบเลือนไปด้วยกระแสความเจริญใหม่ๆ หากไม่มีการจัดการ พัฒนา อนุรักษ์รุ่นหลังอาจไม่เห็นความสำคัญและอาจสูญหายได้ แต่ถ้าชุมชนสามารถนำความรู้เหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงกระบวนการพัฒนาสร้างรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ยกย่องผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นจะสามารถรักษาภูมิปัญญาอันมีค่าไว้ได้ การอนุรักษ์ และพัฒนาองค์ความรู้เดิมให้สามารถผสมผสานกับความเจริญหรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ นั้นหมายถึง การไม่ลืมความเป็นศิลปวัฒนธรรมไทย ซึ่งเป็นผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของคนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่อย่างมีความสุข พึ่งตนเองได้และช่วยให้ชุมชนมีความแข็งแรงและภาคภูมิใจในความความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง

แนวทางการพัฒนาตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยใช้หลัก “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” สามารถนำไปใช้กับทุกชุมชนและสามารถปฏิบัติได้จริง หากชุมชนนั้นมีความตั้งใจจริง และตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของหลักการนี้

“เข้าใจ” หมายถึง ความเข้าใจในสภาพชีวิตความเป็นอยู่ชนบทรอบนิคมประเพณี สภาพสังคม ความต้องการ และปัญหา โดยจะมีความเข้าใจได้โดยใช้วิธีการ พูดคุยปรึกษาหารือ ศึกษา เก็บข้อมูล วิจัย

“เข้าถึง” หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดจิตใจ ความทุกข์ สุข สภาพปัญหา ภูมิปัญญา องค์ความรู้ของชุมชน โดยต้องมีการใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นสร้างความคุ้นเคย ความเชื่อมั่น ศรัทธา

“พัฒนา” หมายถึง เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต จิตใจ ความเป็นอยู่ การอาชีพ กระบวนการทำงาน ที่มา (<http://www.rbru.ac.th>)

ศิลปะไทยโบราณแม้ว่าจะมีความสวยงามเป็นที่ประทับใจขนาดไหนก็มิใช่สิ่งจำเป็นที่จะต้องทำซ้ำ และลอกเลียนกันทุกยุคทุกสมัย การศึกษาศิลปะไทยเหล่านี้มีชีวิตอยู่ในภาวะสิ่งแวดล้อมของสังคมคนละแบบกันกับคนยุคใหม่ ได้ตายจากไปเป็นพันๆปี แล้วชีวิตของคนปัจจุบัน ย่อมผิดแปลกแตกต่างไปจากคนโบราณไปอย่างมากการนำศิลปะไทยโบราณ มาฟื้นฟูในงานวิจิตรศิลป์ จึงมีจุดมุ่งหมายอันแท้จริงของศิลปะ เว้นแต่จะสนับสนุนในด้านศิลปะประยุกต์ เพื่อรักษาแบบแผนอันเก่าแก่ของชาติ ด้วยศิลปะประยุกต์มีจุดหมายในแง่ของประโยชน์ใช้สอยกับความงาม หาได้คำนึงถึงความลึกซึ้งความมีชีวิตชีวา (น.ณ. ปากน้ำ.2542.หน้า 226) พัฒนาการของศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทยโดยประสบการณ์กับรูปแบบของศิลปะสมัยใหม่ของชาวตะวันตก ปรัชญา ความเชื่อ รูปแบบ เนื้อหา และกลวิธีที่ปรากฏโดยมีประวัติศาสตร์อันยาวนานถ้อยให้เกดศิลปะในกระบวนการแบบต่างๆที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในสังคมใหม่ของไทย(อารี สุทธิพันธ์.2534 .หน้า 142) ศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทยนั้นมีแนวโน้มจากการรับเอาอิทธิพลศิลปะตะวันตกเข้ามาผสมผสานกับศิลปะไทยแนวทางการสร้างศิลปะได้เปลี่ยนจากศิลปะพุทธศาสนามาเป็นศิลปะที่อิสระมากขึ้น(วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2549.หน้า69)และศิลปะชาวบ้านหรือศิลปะพื้นบ้าน นั้น เป็นศิลปะของชาวบ้านทั่วไปที่ไม่ได้รับการศึกษาหรือฝึกฝนอย่างเป็นระบบ เป็นศิลปะที่มีรูปแบบสอดคล้องกับคติ ความเชื่อ และวิถีชีวิตของผู้สร้าง ผู้ใช้ เพื่อสร้างแนวคิดเน้นความรู้ที่เกิดจากการทดลองจริง (Empirical) ถือว่าความรู้ที่เกิดจากการทดลองจริง สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริงในสังคมสมัยใหม่ เน้นคุณค่าที่เปลี่ยนแปลงไปตามสังคม เช่น คุณค่าของความเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณค่าความเป็นไทย

รากฐานของสังคมหรือที่เรียกว่าวัฒนธรรม นั้นที่จริงแล้วคือวิถีชีวิตของชุมชนภูมิปัญญาไทย เป็นบริบทที่สำคัญบริบทหนึ่งในด้านของวัฒนธรรม เพราะประเด็นของภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถและเขาว่าปัญญาในการแก้ปัญหาชีวิตของสมาชิกในชุมชนหรือสังคมหนึ่งๆ เพื่อวิถีทางในการดำเนินชีวิตนั้น ราบรื่น มีระเบียบ สงบสุข และพัฒนารุ่งเรือง บริบทของภูมิปัญญาชาวบ้านจึงเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจ เห็นคุณค่าทั้งในประเทศและต่างประเทศ ความภาคภูมิใจในการในวัฒนธรรมและบรรพบุรุษของตน และเมื่อได้รับการพัฒนาให้เข้ากับสภาพปัจจุบันซึ่งมีการเปลี่ยนแปลง จะเป็นหนทางที่จะเสริมสร้างและนำไปสู่การอนุรักษ์ทางศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นประเด็นที่มีการรณรงค์เรียกร้องให้สังคมเกิดความตระหนัก(มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. 2545.หน้า57)รูปแบบและคุณภาพของผลงานโดยใช้ทรัพยากรคน ภูมิปัญญาที่เกิดจากท้องถิ่นเอง

การทอเสื่อโดยทั่วไปนั้น วัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ ทำเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตเพื่อใช้ในพิธีกรรมความเชื่อ ขนบประเพณีและศาสนา การกำหนดหน้าที่ใช้สอยของเครื่องจักรสานมีผลกระทบต่อกระบวนการสร้างสรรค์อย่างมาก เพราะหน้าที่ใช้สอยจะส่งผลถึงการกำหนดองค์ประกอบอื่นๆของเครื่องจักรสานด้วย เช่น การเลือกใช้วัสดุ การกำหนดรูปทรง โครงสร้างลวดลาย และอื่นๆ เพื่อให้ตอบสนองประโยชน์ใช้สอยได้ดีที่สุด ปัจจุบัน สามารถนำมาดัดแปลงและพัฒนา

ผลิตภัณฑ์ในรูปแบบที่หลากหลายการทำเสื้อรองนั่ง หรือปูนอน กระเป๋า กล่อง แฟ้มเอกสาร รองเท้าแตะ ที่รองจาน แต่ก็ยังเป็นรูปแบบเดิมๆ

จากการศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ โดยการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ ให้พัฒนาไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิง แต่ยังคงรูปลักษณะความเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น จำเป็นต้องค้นหาวิธีการ กำหนดรูปทรง ศึกษาเกี่ยวกับงานศิลปะไทย รูปร่าง รูปทรง เอกลักษณ์ ที่สื่อถึงความเป็นไทย ทั้งภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของคนไทย เป็นการสร้างแรงบันดาลใจเพื่อสร้างคุณค่าทางความงามที่ส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เกิดจากท้องถิ่น สามารถสร้างเอกลักษณ์มาไว้ในตัวผลิตภัณฑ์ ผสมผสานกับความเป็นศิลปะสมัยใหม่ และสะท้อนตัวตนของความเป็นไทยสู่สากลได้อย่างยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 ศึกษากระบวนการรูปแบบเสื้ออกเพื่อนำมาออกแบบเฟอร์นิเจอร์แนวความคิดศิลปะไทยร่วมสมัย
- 1.2.2 เพื่อหาประสิทธิภาพ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความงาม ด้านการใช้งาน
- 1.2.3 เพื่อหาความพึงพอใจเฟอร์นิเจอร์แนวความคิดศิลปะไทยร่วมสมัย

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1. ขอบเขตของโครงการวิจัย

- กระบวนการทอ รูปแบบ เสื้ออก
- รูปแบบเฟอร์นิเจอร์แนวศิลปะไทยร่วมสมัย
- ความพึงพอใจของรูปแบบเฟอร์นิเจอร์จากเสื้ออก
- การทดสอบเฟอร์นิเจอร์
 - ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - ประชากรได้แก่ นักท่องเที่ยวใน จังหวัดจันทบุรี จำนวน 100 คน
 - กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักท่องเที่ยวในหมู่บ้านบางสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี จำนวน 51 คน

1.3.2 ขอบเขตการศึกษาหาข้อมูล

1. ศึกษากระบวนการ รูปแบบ เสื้ออก
2. ศึกษารูปแบบ หลักทัศนศิลป์และความงาม ในงานศิลปะไทย
 - งานทัศนศิลป์
 - งานจิตรกรรมไทย
 - งานประติมากรรมไทย
3. ศึกษาหลักการออกแบบเฟอร์นิเจอร์

1.3.3 ขอบเขตการออกแบบ

เพื่อออกแบบเฟอร์นิเจอร์ จากกระบวนการ รูปแบบวัสดุ เสื่อกก ซึ่งมี แนวคิด ศิลปะไทย ร่วมสมัย โดยสร้างให้เกิดคุณค่าทางความงามที่เป็นเอกลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นอันดีงาม

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 เพื่อนำเสื่อกกที่ได้จากกลุ่มชุมชนมาสร้างรูปแบบผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์เป็นการ พัฒนาผลิตภัณฑ์สมัยใหม่ที่ผสมผสานศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน

1.4.2 เพื่อเป็นแนวทางการออกแบบสำหรับหน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ได้แก่ กลุ่มชุมชน โรงเรียน มหาวิทยาลัย สมาคม องค์กร หน่วยงานภาครัฐและเอกชน

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ศิลปะไทยร่วมสมัย	Thai contemporary art
เฟอร์นิเจอร์	Furniture
เสื่อกก	Reed
กระบวนการและรูปแบบ	Process and format

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการศึกษากระบวนการทำเสื้อก๊อง งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากเอกสารตำรา รวมทั้งแหล่งข้อมูลต่างๆ จากหน่วยงานต่างๆ ห้องสมุด

2.1 ประวัติความเป็นมา

ประวัติเสื้อในประเทศไทย

มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แสดงว่ามีการใช้เสื้อในประเทศไทยมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาและรัตนโกสินทร์ ดังปรากฏในบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ซึ่งพระนิพนธ์ไว้ในเอกสาร คราวเสด็จพระราชดำเนินประพาสหัวเมืองฝ่งตะวันออกที่เมืองจันทบุรี ในราว พ.ศ. 2450 มีหลักฐานสำคัญ ที่ทำให้เห็นว่าเสื้อจันทบูรนั้นได้ริเริ่มขึ้นโดยฝีมือของชาวญวนที่เข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดจันทบุรี ในพื้นที่บริเวณหลังวัดโรมันคาทอลิก ต.จันทนิมิต อ.เมือง จ.จันทบุรี ประวัติการเข้ามาของชาวญวนมีหลักฐานปรากฏในปี พ.ศ.2254 (อยุธยาตอนปลาย) ที่บันทึกว่า พระสังฆราชปิอง ซีเอช ได้ให้คุณพ่อเฮ็ด (Hentteh) เดินทางจากประเทศญวนมาดูแลชาวญวนที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ในจังหวัดจันทบุรี พบว่าในขณะนั้นมีชาวญวนคาทอลิกราว 150 คนที่มาอยู่ที่จันทบุรี ก่อนหน้านั้นหลายปี

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2377 (รัชกาลที่ 3) วัดโรมันคาทอลิกถูกสร้างขึ้น ณ บริเวณ ต.จันทนิมิต ในปัจจุบันเป็นที่อยู่ของคนญวนเดิม และอพยพเข้ามาตั้งแต่ช่วงต้นรัตนโกสินทร์เป็นต้นมา ชาวญวนเหล่านี้นับถือพุทธศาสนา ซึ่งต่อมาไม่นานก็ผสมผสานกลมกลืนเข้ากับชุมชนในท้องถิ่น (ขจัดภัย บุรุษพัฒน์ .2518 : 154 – 155) ต่อมาในช่วงสมัยฝรั่งเศสยึดครองจันทบุรี (รศ.112) พ.ศ. 2436 ยังปรากฏว่าชาวญวนก็เข้ารับ (สมัครใจนับถือศาสนาคริสต์) และทหารญวนในอาณัติฝรั่งเศสเข้ามาในเมืองจันทบุรีอีกมาก ทั้งนี้กินเวลาที่ชาวญวนมาอยู่จันทบุรี รวมเวลามากกว่า 286 ปี คนญวนได้ชื่อว่า หลวงสาครคชเขตต์ได้กล่าวถึงเสื้อจันทบูรในหนังสือ “จดหมายเหตุความทรงจำสมัยฝรั่งเศสยึดจันทบุรี ตั้งแต่ พ.ศ. 2436-2447” ความว่า

การทำเสื้อญวนนั้น ตามธรรมดาเชื้อชาติญวนนับว่าเป็นผู้ที่มีความชำนาญในการพลิกแพลงจัดทำยิ่งกว่าบุคคลชาติไทยด้วยกันซึ่งพวกนักบวชซีแห่งสำนักวัดโรมันคาทอลิกด้วยแล้วก็เกือบจะต้องนับว่าเขามีความรู้ความชำนาญมากที่สุดขณะนั้นเสื้อจันทบุรีที่มีลวดลายลักษณะดอกดวงงดงาม หรือจะเป็นภาพสัตว์ต่างๆ ตลอดจนแม้ที่สุดจะประดิษฐ์ เป็นตราอาร์มของรัฐบาล ดังเช่น รูปช้าง รูปครุฑ เหล่านี้ เขาจะทำได้เป็นอย่างดี นอกจากเขาจะทำได้เป็นเสื้อสำหรับใช้ธรรมดาแล้วในเวลานี้พวกช่างทอเสื้อยังได้ประดิษฐ์เป็นภาพชนะเครื่องใช้ต่างๆ อีกหลายอย่าง ดังเช่น การทำกระเป่าเสื้อชนิดใส่เสื้อผ้า สิ่งของเบ็ดเตล็ดต่างๆ จนถึงขนาดเล็กใส่สตางค์เป็นที่สุด หรือจะทำเป็นหมอนอิง เบาะเก้าอี้ โดยจะผลิตเป็นลวดลายขนาดใดๆ ก็ย่อมจัดทำได้ดีสุดแต่ผู้ต้องการ จะให้ทำ เขาก็รับจัดทำให้

ทั้งนั้น นับได้ว่าสินค้าเสื่อกับกระเป่าเหล่านี้ เป็นสินค้าสำคัญของชาวจันทบุรี อีกประเภทหนึ่ง (หลวงสาครศษเขตต์ .2515 : 259-262)

การผลิตเสื่อกกในสมัยแรกเริ่มของชาวญวนในจังหวัดจันทบุรีนั้น ต้องไปหาต้นกกจากพื้นที่ที่สามารถปลูกได้ คือที่หมู่บ้านเสม็ดงาม อ.เมือง และหมู่บ้านบางสระเก้า อ.แหลมสิงห์ เพราะพื้นที่ทั้งสองหมู่บ้านนี้เป็นพื้นที่ลุ่มมีน้ำขังมีต้นกกขึ้นอยู่ทั่วไปด้วยเหตุนี้อาชีพการทอเสื่อกจึงได้แพร่กระจายเข้ามาในหมู่บ้านทั้งสองแห่งนี้ในเวลาต่อมา (สนพ.สารคดี.2538:131)

ชาวญวนมักจะเหมาซื้อกกจากชาวบ้านเป็นโรโดยไปตัดเก็บและขนแบกกันมาเอง แล้วตัดขนาดที่มีความยาวตั้งแต่ 2-3 คืบ ถึง 8 -9 คืบ จักแต่งอย่างดีแล้วนำไปตากแดดให้แห้งสนิทก่อนจึงนำมาย้อมสี หลังจากย้อมสีและตากแห้งดีแล้วจึงนำเสื่อกกมาทอเป็นผืนเสื่อและเย็บริมให้เรียบร้อย สมัยก่อนถ้าต้องการสีแดงเขาใช้เปลือกไม้ฝัก ซึ่งหาได้ตามป่าเมืองจันทบุรี ถ้าต้องการสีดำก็นำไปคลุกโคลน แต่หากโดนน้ำก็จะหลุดลอกง่าย ด้วยเหตุนี้มักเป็นที่เข้าใจว่า สีเสื่อกกดั้งเดิมของเสื่อจันทบุรีนั้นมีเพียงสีดำและแดงเท่านั้น

ต่อมากิจการทอเสื่อของชาวญวนค่อยๆลดจำนวนลง เพราะอาชีพค้าพลอยเริ่มเข้ามาในหมู่บ้านเรื่อยมาจนในช่วงปี พ.ศ. 2522-2523 ตลาดพลอยเมืองจันทบุรีรุ่งโรจน์ เจริญเติบโตสูงสุด ชาวญวนส่วนใหญ่ที่ประกอบอาชีพทอเสื่อต่างพากันละทิ้ง หันมาค้าพลอยซึ่งทำรายได้ดีกว่า อีกทั้งการได้มาเป็นตัวเงินนั้นก็ไ้เป็นกอบเป็นกำไม่ใช้เวลาานเท่ากับการทอเสื่อขาย เป็นสาเหตุให้กิจการทอเสื่อของชาวญวนลดน้อยลงมาก แต่ก็เหลืออยู่บ้าง เช่น กิจการทอเสื่อของคุณลุงนิคม เขมาวาสน์ เจ้าของร้านจำหน่ายรถจักรยานอยู่บริเวณวัดจันทนิมิต

พื้นที่บริเวณหลังวัดโรมันคาทอลิก ซึ่งอดีตแทบทุกหลังคาเรือนจะมีอาชีพทอเสื่อกันเป็นส่วนใหญ่ แต่ในปัจจุบันนี้จะพบเห็นทอเสื่อบ้างแต่น้อยมาก และจะเห็นได้ว่าชาวญวนบริเวณหลังวัดในปัจจุบันมีอาชีพค้าพลอย เจียรไรพลอย กันเป็นส่วนมาก จึงเป็นสาเหตุให้กิจการทอเสื่อในบริเวณหลังวัดโรมันคาทอลิคลดลง

ประวัติเสื่อสมเด็จพระเจ้า ในราวปี พ.ศ. 2493 - 2511รวมเวลาประมาณ 18 ปี เป็นช่วงเวลาที่สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงประทับอยู่ ณ วังสวนบ้านแก้ว จันทบุรี ขณะที่ทรงประทับอยู่ที่วังสวนบ้านแก้วนั้นพระองค์ทรงพัฒนาพื้นที่ดินในบริเวณวังให้เกิดประโยชน์ในด้านการเกษตร โดยที่พระองค์ไม่ได้สนพระทัยแต่งงานภายในวังของพระองค์เอง แต่ทรงสังเกตและทรงศึกษาชีวิตของชาวบ้านทรงเห็นการดำเนินชีวิตของชาวบ้านทั่วไปในจังหวัดจันทบุรี ว่าพอหมดหน้าหนาวแล้ว จึงหันมาทอเสื่อซึ่งถือเป็นอาชีพรอง เรียกว่า “เสื่อจันทบูร” ซึ่งคุณภาพกกที่จันทบุรีมีคุณภาพดีอยู่แล้ว การประดิษฐ์เป็นของใช้อื่นๆ ยังไม่คิดทำกัน สีของเสื่อกมักจะตกและจางไปไม่สวยงามนัก

ภาพที่ 1 สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีทรงจับงานด้านเสื่อทันที โดยให้หาชาวบ้านที่ทอเสื่อเป็นมาในวัง ได้ชาวบ้านมาในครั้งแรก 2 คน คือ คุณจำรัส สิงขจร และคุณฉลอม แสนสุข เมื่อได้คนมาแล้วก็ทรงศึกษาการทอเสื่อด้วยพระองค์เอง ให้หาคนงานตามหมู่บ้านใกล้เคียงมา ทรงสร้างโรงเสื่อถาวรขึ้นในวังสวนบ้านแก้ว ในเนื้อที่ประมาณ 1 ไร่ กว้างประมาณ 6 ห้อง ยาว 6 ห้องประกอบด้วย เตาย้อมและส่วนโรงทอเสื่อ คุณจำรัสเป็นหัวหน้าฝ่ายทอ คุณฉลอมเป็นหัวหน้าฝ่ายออกแบบและมีลูกทอเสื่อเล็กๆ ของพระองค์เอง พอทรงคิดแบบอะไรได้ก็ทรงทดลองเอง มีคุณฉลอมคอยทำตามความของพระองค์ แล้วนำไปสอนคนทอให้ทำตามแบบอื่นนี้

อุตสาหกรรมทอเสื่อของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีเป็นที่นิยมแพร่หลาย ผลิตรักณ์ท์จากสวนบ้านแก้ว จะมีตราเฉพาะของพระองค์เพื่อประกันคุณภาพ เป็นตราคนหาบกระบุง และมีอักษรย่อว่า สบก. หมายถึง วังสวนบ้านแก้ว งานทอเสื่อของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีนั้น เป็นตัวอย่างต้นแบบสำหรับสอนชาวบ้าน โดยที่พระองค์ไม่เคยหวงตำรา ทรงเผยแพร่งานของพระองค์ออกสู่ชาวบ้านและสืบทอดมาจนกระทั่งทุกวันนี้

ภาพที่ 2 สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี กับงานหัตถกรรม

หลังจากที่สมเด็จพระเจ้าได้ทรงฟื้นฟูให้กิจการทอเสื่อฟื้นกลับมาได้อีกครั้งหนึ่ง แต่แทนที่ชาวบ้านญวนบริเวณหลังวัดจะจับงานขึ้นมาใหม่ กลับเป็น ชาวบ้านในท้องที่อื่น เช่น บ้านหอม บ้านลาว บ้านบางสระแก้ว บ้านเสม็ดงาม และที่อื่นๆ ซึ่งก็นับว่าเป็นการหันกลับมาสนใจในการทอเสื่ออีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากสามารถปลูกหรือผลิตวัตถุดิบคือ กกและปอได้เอง เท่ากับเป็นการลดต้นทุนการผลิตได้อีกส่วนหนึ่ง (ณัฐมา อาษรรัฐ และภรดี พันธุภากร .2523 : 5) ส่วนชาวญวนไม่หันกลับมาประกอบอาชีพทอเสื่ออีกเพราะหันไปค้าพลอยซึ่งทำรายได้ดีและรวดเร็วกว่า

ในเวลาต่อมาสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ได้ทรงขายพื้นที่ของวังสวนบ้านแก้วทั้งหมดให้แก่กระทรวงศึกษาธิการ และตั้งเป็น “ วิทยาลัยรำไพพรรณี ” มาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2515 และในปัจจุบันนี้เปลี่ยนชื่อมาเป็น “ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ” ซึ่งในปัจจุบันนี้ ผลิตภัณฑ์เสื่อจากวังสวนบ้านแก้วคงเหลือแค่ผลงานที่ทิ้งไว้ให้ลูกหลานรุ่นปัจจุบันได้ชื่นชมกันโดยได้จัดแสดงที่ “ ตำนกแดง ” และ “ ตำนกเทา ” ในบริเวณวังสวนบ้านแก้ว แม้เมื่อสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี เสด็จกลับวังสุโขทัยในช่วงปี พ.ศ. 2512 ได้นำเอาการทอเสื่อเข้าไปดำเนินต่อในวัง โดยตั้งโรงงานที่ตำหนักน้ำ และทำมาจนกระทั่งเสด็จสวรรคต (ไพธ เลิศพิริยกุลม .2533 : 60) เมื่อพระองค์เสด็จสวรรคตแล้วไม่มีผู้สืบทอดเจตนารมณ์ของพระองค์ท่านจึงเลิกกิจการไป “ เสื่อจันทบูร ” ได้สืบทอดจนเป็นเอกลักษณ์เขตหน้าชูตาให้แก่จังหวัดจันทบุรี ได้ก็เพราะพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีที่ทรงเล็งเห็นความสำคัญและนำมาประยุกต์พัฒนาให้ได้ประโยชน์ใช้สอยมากขึ้น ทำให้เสื่อจันทบูรคงอยู่และตกทอดมาจนถึงปัจจุบันนี้

2.2 รูปแบบ กระบวนการทำเสื่อจันทบูร

การศึกษางานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านนั้นจะต้องมีการศึกษาปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมเพื่อการเข้าถึงและเข้าใจ เกิดความรู้ที่ลึกซึ้ง ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาทั้ง 2 ด้าน คือ

1. การศึกษาปัจจัยสิ่งแวดล้อม

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หรือกลุ่มชนพื้นบ้าน ช่วยให้ทราบถึงเผ่าพันธุ์ เชื้อชาติ วัฒนธรรม ความเป็นมาของท้องถิ่นนั้น สิ่งเหล่านี้จะช่วยบ่งบอก อธิบายถึงการสร้างรูปแบบของหัตถกรรมพื้นบ้าน

2. การศึกษาหัตถกรรม

ความรู้ขั้นตอนกระบวนการการสร้างสรรค์หัตถกรรมพื้นบ้าน สิ่งที่มีความจำเป็นในการศึกษาดังแผนภูมิ ต่อไปนี้

ความจำเป็นและความต้องการ	การเลือกสรรวัตถุดิบ	การสร้างรูปแบบ	กรรมวิธี		
-การใช้สอย -สนองความเชื่อ -สนองความต้องการทางด้านจิตใจ	-ไม้ไผ่ -หวาย -ดิน -โลหะ -กระจูด ฯลฯ	-ภูมิศาสตร์ -ทรัพยากร -ชนบประเพณี -ความเชื่อ -ศาสนา	-จักสาน -แกะสลัก -ปั้น -เขียน -ก่อสร้าง ฯลฯ	ศิลปะ งาน ออกแบบ	หัตถกรรมหรือศิลปหัตถกรรม

ตาราง 1 การศึกษางานหัตถกรรม

เสื่อกกจันทบูร

ตามสารานุกรม ฝ้าย เครื่องถักทอ โดย ศ.วิบูลย์ ลี้สุวรรณ ได้ให้ความหมายของเสื่อกก คือ เครื่องอุปโภคที่ทอด้วยเส้นกกคล้ายกับการทอผ้า โดยใช้เชือกเส้นเล็กๆซึ่งเป็นเส้นยืน ใช้กที่จักเป็นเส้นแล้วตากแห้งย้อมเป็นสีต่างๆการทอเสื่อกกคล้ายกับการทอผ้า สามารถทอเป็นสีเรียบๆหรือทอเป็นลวดลาย การทอเสื่อกกลักษณะนี้มีหลายแบบ เช่น ทอเสื่อสะแหยกในภาคเหนือ เสื่อจันทบูร หรือเสื่อจันทบุรี(สารานุกรม ฝ้าย เครื่องถักทอ : ศ.วิบูลย์ ลี้สุวรรณ,2550 หน้า 273)

วัตถุดิบกก

กก เป็น หญ้าชนิดหนึ่ง ต้นสามเหลี่ยมหรือกลมยาว ในลำต้นมีผิวอ่อนนุ่ม ส่วนปลายใกล้กับดอกเป็นสามเหลี่ยม มีดอกสีเหลือง ขึ้นในที่ชื้นแฉะ

คุณสมบัติของกกต้นกกเป็นเพียงวัชพืชชนิดหนึ่ง ที่ขึ้นอยู่ตามท้องไร่ท้องนาทั่วไป ชาวบ้านต้องกำจัดออกจากแปลงที่ปลูก แต่เนื่องจากต้นมีความยาวและเหนียวนุ่ม สามารถนำมาใช้ประโยชน์ เวลาตั้งหรือมัดแล้วไม่เจ็บมือ เนื่องจากกคนั้นมีความเหนียวนุ่ม จึงมีการนำมาทอเป็นเสื่อไว้สำหรับนั่งหรือนอนพักผ่อน ได้ ใช้งานได้ คงทน หรือนอนเย็นสบายเพราะมีความนุ่ม

ภาพที่ 3 ต้นกก

การเตรียมกก

เดิมเสื่อกกชาวบ้านจะใช้ต้นกกที่ขึ้นอยู่ตามธรรมชาติ มาใช้ในการทอเสื่อ ต่อมีการทอเสื่อที่แพร่หลายและมีการสร้างเพื่อเป็นอาชีพ ในครัวเรือน ต้นกกที่ขึ้นเองตามธรรมชาติไม่เพียงพอที่จะนำมาทอเสื่อ จึงได้มีการทำนา กก ซึ่งต้องมีที่ดินในที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง เริ่มด้วยการไถคราดเก็บวัชพืชต่างๆออกเช่นเดียวกับการทำนา เมื่อเตรียมดินเสร็จก็ต้องหาหัวกกใหม่ ซึ่งมีลักษณะเป็นแงคล้ายหัวขามีหน่ออ่อนของกกโผล่ขึ้นมา และนำไปปลูกวิธีเดียวกับการทำนาข้าว เมื่อต้นกกอายุได้ประมาณ 1-2 เดือน ต้องไปกำจัดวัชพืชและใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ คือปุ๋ยยูเรีย รोजนต้นกกอายุได้ประมาณ 4-5 เดือน จึงสามารถนำมาใช้ได้ การตัดกกจะตัดในช่วงปลายฤดูฝน (ที่มา: www.coloroftheea.com)

ภาพที่ 4 ชาวบ้านกำลังแปรรูปต้นกก

การย้อมสี

กก ที่ตัดมาจะมาผ่าเป็นซีกเล็กๆ 3-4 ซีกต่อต้น ชาวบ้านเรียกว่า จักกก นำกกที่จัก ไปผึ่งลมตากแดดให้แห้งสนิท เมื่อต้องการย้อมสีให้นำกกมามัดรวมกัน เป็นกำๆโดยมัดห่างจากปลายกก ประมาณ 1 นิ้ว ก่อนมัดต้องกระทุ้งโคนกกให้เสมอกัน เมื่อมัดแล้วให้สลัดเส้นกกที่ไม่ถูกมัดออก จากนั้นนำไปแช่น้ำให้ท่วม ใช้เวลาแช่น้ำประมาณ 10-12 ชั่วโมง เพื่อให้เส้นกกบานเต็มที่ ก่อนจะนำไปย้อมสี

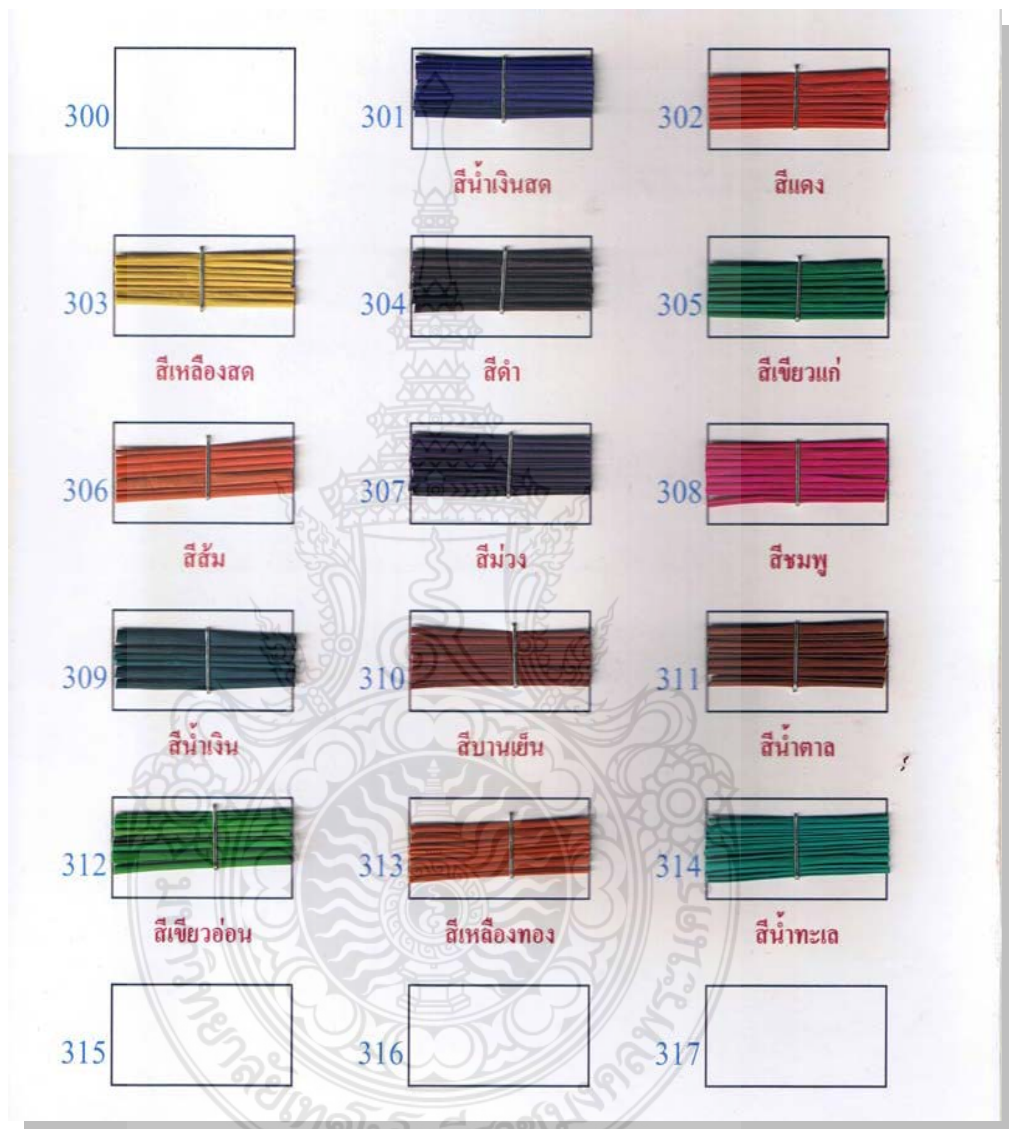
วิธีการย้อมสี

สีที่ใช้ในการย้อมกก เป็นสีที่ใช้สำหรับย้อมวัสดุธรรมชาติแห้ง เช่น กก , ฝื่อ , ดอกไม้แห้ง , ผักตบชวา , ไม้ไผ่ ฯลฯ ให้สีสดใส คงทน สวยงาม มีสีหลายสี ดังตัวอย่างสี
สีที่ย้อมยากที่สุด ได้แก่ สีขาว ชาวจันทบุรีนิยมสีกกที่แห้งเองตามธรรมชาติ (สีออกเหลืองนวลเกือบขาว) โดยคัดเลือกจากกกที่มีลำต้นค่อนข้างอ่อน ผิวกกจะมีสีที่เสมอกัน แล้วนำไปต้มให้เดือดผสมเกลือเล็กน้อย เพื่อคงสภาพสี และป้องกันไม่ให้เกิดเชื้อรา

วิธีการย้อมสีให้ตั้งน้ำให้เดือดตักสีที่ต้องการลงในน้ำเดือด ในอัตราส่วน 1 ช้อนชา ต่อกก 1 กรัม นำกกที่แช่น้ำไว้ ลงไปในน้ำเดือด มากน้อยตามแต่ขนาดของหม้อต้ม แต่อย่าให้กกมากเกินไปเพราะสีจะจับกกไม่ทั่วถึง

1. ละลายสีสำเร็จแถมหม้อย้อมกกอย่างดีตราช่าง 1 ชอง ในน้ำร้อน เติมน้ำสะอาดให้ได้ประมาณ 10-15 ลิตร (1 ปีบ) ในถังย้อม

2. นำกนกแข่งลงในถังย้อม พยายามกดให้กนกจมน้ำตลอด เพิ่มความร้อนจนเดือด ต้มต่ออีกประมาณ 15-20 นาที
3. นำกนกที่ย้อมเรียบร้อยแล้วขึ้น ล้างน้ำให้สะอาด แล้วตากให้แห้ง

ภาพที่ 5 ตัวอย่างโทนสีสำหรับย้อมกก

กระบวนการทอเสื่อ

1. เครื่องใช้ อุปกรณ์ในการทอเสื่อ
 - 1.1 กกย้อมสีต่างๆ เช่น สีแดง สีน้ำเงิน สีดำ สีเขียว สีเหลือง เป็นต้น

- 1.2 เส้นเอ็นปอ ใช้สำหรับซึ่ง ได้มาจากการนำเนื้อเยื่อของเปลือกกระเจามาฉีกเป็นเส้นผอยเล็กๆ แล้วนำมาปั่นให้เป็นเกลียวต่อให้ยาวติดต่อกัน
- 1.3 ฟืม คือ เครื่องมือที่กระทบเส้นกกให้แน่น ยาวเท่ากับขนาดกว้างของผืนเสื่อที่ทอ ประกอบด้วยช่องฟืมและรูฟืมสลับกันไปทั้งสองด้าน
- 1.4 ไม้ส่งเส้นกก หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ ไม้ฟุง ” ทำด้วยไม้ยาวพอที่จะส่งเส้นกกได้ตลอดความกว้างของผืนเสื่อ ปลายเรียวเหมือนปากกาสำหรับพันเส้นกก เพื่อในขณะที่ส่งเส้นกก เมื่อชักไม้กลับมาเส้นกกจะได้ไม้กลับตามออกมา
- 1.5 ไม้ทำคาน ต้องใช้ 4 ท่อน แบ่งออกเป็น ท่อนใหญ่ 2 ท่อน ใช้ผูกติดกับเสาหลักเป็นคานเรียกว่า “ คานตาย ” ส่วนคานอีก 2 ท่อน ใช้สำหรับผูกมัดเส้นเอ็นปอสามารถเลื่อนเข้าออกได้เรียกว่า “ คานเป็น ”
- 1.6 เกลียวเร่ง ใช้สำหรับผูกมัดระหว่างคานเป็นกับคานตาย เพื่อหมุนเกลียวเร่งเข้าหากันให้เส้นเอ็นซึ่งนั้นมีความตึงอยู่เสมอ (อาจใช้เชือกแทนก็ได้)
- 1.7 ไม้รองคานหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ ไม้ตุ๊กตา ” ทำจากไม้กว้างประมาณ 3 นิ้ว ยาวประมาณ 10 นิ้ว ด้านล่างเรียบใช้ตั้งกับพื้น ด้านบนเป็นง่ามใช้รองรับคานเป็นให้สูงขึ้นจากพื้น มีจำนวน 4 อัน
- 1.8 ไม้ขัดเอ็น ใช้ไม้ไผ่เหลาให้บางพอประมาณ กว้างประมาณ 2 ซม. ยาวตามความเหมาะสม ใช้สำหรับขัดเส้นเอ็นก่อนที่จะส่งเส้นกกเส้นแรกและเส้นต่อๆ ไปจำนวนต้นละ 2 อัน
- 1.9 เทียน ขี้ผึ้ง สำหรับทาเอ็นเพื่อให้เกิดความลื่นของเส้นเอ็น เป็นการเบาแรงในการกระทบ
- 1.10 น้ำเตรียมไว้สำหรับชุบปลายกกทั้งสองข้างเพื่อให้เส้นกกนิ่มสะดวกในการพันกับไม้ฟุงกก

2. การร้อยเส้นเอ็น การร้อยเส้นเอ็นนี้มีด้วยกันหลายชนิดแล้วแต่ลวดลายของเสื่ออาทิเช่น

2.1 เสื่อชั้นเดียว ที่จริงควรเรียกว่า “ เสื่อลายขัด ” เห็นจะถูกกว่า การร้อยเส้นเอ็นเสื่อชั้นเดียว ร้อยทุกฟืมและรูฟืมโดยไม่มีเว้น คือ ร้อยจากช่องฟืมไปหารูฟืม สลับกันไปตลอดความยาวของตัวฟืม

2.2 เสื่อ 2 ชั้น เสื่อสองชั้นนี้ต้องใช้ฟืมที่มีฟืมเล็กกว่าฟืมชั้นเดียว ทอเป็นลวดลายได้หลายชนิด เป็นต้นว่า ลายตาหมากรุก ลายตาสมุก ลายตาเกล็ดกระ และลายตาเกล็ดเต่า เป็นต้น วิธีการร้อยเส้นในลายต่างๆ ไม่เหมือนกัน

2.2.1 ลายตาหมากรุก ต้องร้อยอย่างเดียวกับเสื่อชั้นเดียวจนหมดฟืมเล็กๆ เมื่อถึงฟืมใหญ่ให้ร้อยเส้นหนึ่งเว้นเส้นหนึ่งจนตลอดฟืมใหญ่ แล้วเริ่มร้อยฟืมเล็กอีกด้านหนึ่งเหมือนตอนต้น

2.2.2 ลายตาหมากรุก ทุกลายจะต้องร้อยตรงพินเล็กเช่นเดียวกันเสมอ ตรงพินใหญ่เริ่ม ร้อย 3 เส้น เว้น 1 เส้น ต่อไปร้อย 2 เส้น เว้น 1 เส้น และต่อไปร้อย 3 เส้น เว้น 1 เส้น ร้อย 2 เส้น เว้น 1 เส้น สลับกันไปอย่างนี้ตลอดพินใหญ่และจบลงด้วยพินเล็กเช่นเดิม

2.2.3 ลายตาเกล็ดกระดี่ ตรงพินใหญ่เว้น 1 เส้น ร้อย 4 เส้น เว้น 1 เส้น ร้อย 4 เส้น ตลอดไป

2.2.4 ลายเกล็ดเต่า ตรงพินใหญ่เว้น 1 เส้น ร้อย 5 เส้น เว้น 1 เส้น ร้อย 5 เส้น ตลอดไป

นอกจากนี้ยังมีการร้อยลายตาผ้าเช็ดหน้าลายห้องอีกหลายลายแต่ทั้งนี้เป็นการยากในการ เขียนอธิบายและการจดจำ ปัจจุบันนี้การทอเสื่อสองชั้นแทบจะไม่มีใครทอ นอกจากเป็นการสั่งพิเศษ ในอดีตการทอเสื่อสองชั้นจะนิยมใช้กกที่เส้นหยาบทอ ถ้าใช้กกเส้นละเอียดทอจะเกิดการซ้อนกันและ สิ้นเปลือง

3. วิธีการทอเสื่อ การทอนี้ต้องใช้ 2 คนด้วยกัน คนหนึ่งเป็นคนกระทบ อีกคนหนึ่งเป็นคนพุ่ง เส้นกก

ภาพที่ 6 ชาวบ้านกำลังทอเสื่อกก

คนทอ มีหน้าที่พลิกพืมให้คว่ำหงายและกระทบเส้นกก พร้อมกับการคอยสังเกตลักษณะของเส้นกกที่ กระทบกันนั้น ขาด โค้งงอหรือไม่ ผู้พุ่งให้สีหรือเปลี่ยนสีที่ถูกต้องหรือไม่

ผู้พุ่ง มีหน้าที่ส่งเส้นกกตามจังหวะหงายและคว่ำพืม พร้อมด้วยการทำลวดลายของผืนเสื่อ

การชิงเส้นเอ็นเพื่อการทอ ส่วนใหญ่การชิงครั้งหนึ่งจะทอเป็นเสื่อได้ 2 ผืน เมื่อทอเสร็จแล้วก็ จะจำหน่ายให้กับกลุ่มเพื่อแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เสื่อ

4. การสร้างลวดลายบนผืนเสื้อ ลายพื้นฐานของเสื้อกัก เป็นลายขัด เพียงแต่ใช้การสลับสีของเส้นกัก ทำให้เกิดเป็นลวดลายที่สวยงาม เรียกว่า “ ตา ” ลายของเสื้อพองจำแนกออกเป็นลายหลักๆ ได้ดังนี้

ลายพื้น

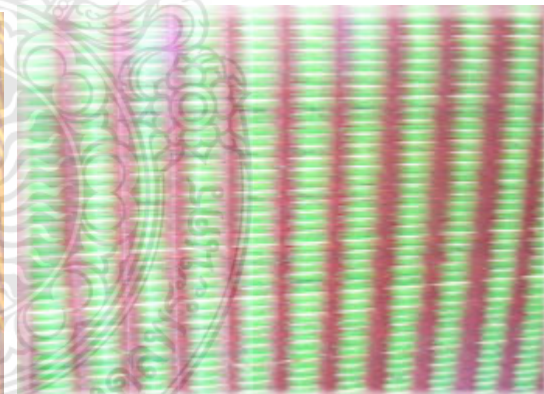
สีธรรมชาติ

4.1 ลายพื้น หมายถึงการใช้สีกักสีเดียว พุ่งสลับการคว่ำหงายของพิมติดต่อกัน ก็จะได้เป็นสีพื้น เช่น พื้นเขียว พื้นแดง พื้นขาว เป็นต้น

4.2 ลายไหลหรือลายน้ำไหล หมายถึง การใช้กักสองสี พุ่งสลับกับคว่ำพิม 1 สี หงายพิม 1 สี ก็จะได้ทางสีสลับกันตามเส้นเอ็นที่ขึง

ลายไหล

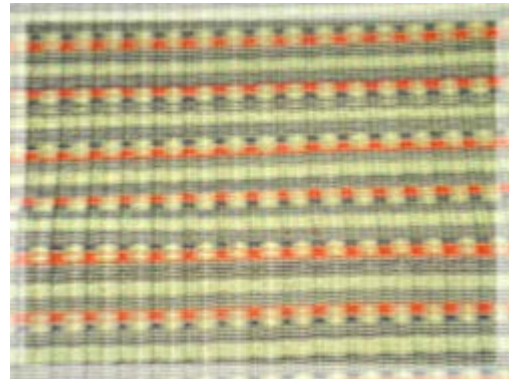
ลายหางไหล

4.3 ลายสลับ หมายถึง การใช้กักสองสีหรือจะเป็นสามสีก็ได้ สีหนึ่งจะเป็นสีพื้น อีกสองสีจะเป็นสีทำตา การพุ่งจะใช้สีทำตาพุ่งสลับกันกับสีพื้น เวลาจะสลับตาก็พุ่งสีพื้นติดต่อกัน 2 เส้น ตาของเสื้อก็จะสลับ ลายสลับที่นิยมทอกันทั่วไป ได้แก่ ตาแดงดำ ตาแขก ตาตะแคง ตาพริกไทย ตาสอดไส้ เป็นต้น

4.4 ลายผสม หมายถึง การทอเป็นตาใหญ่ๆ ที่ผสมสานกันของทั้งสามลายที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ได้แก่ ตาลูกโซ่ ตาก้างปลา ตาไม้กางเขน ตาดอกจันทร์ เป็นต้น

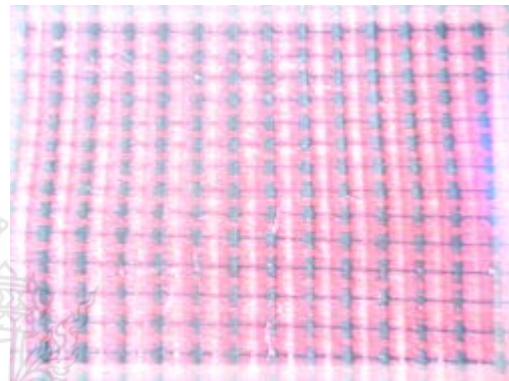
ลายผสม

ลายผสม

ลายตาसान

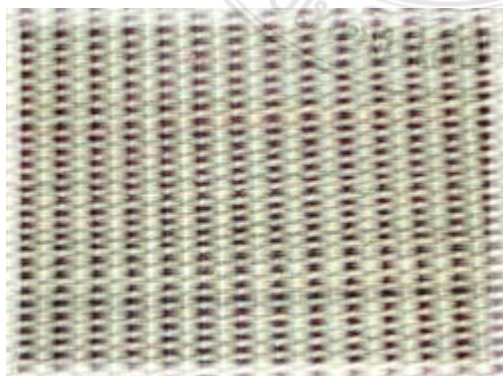
ลายผสม

ลายหมากรุก

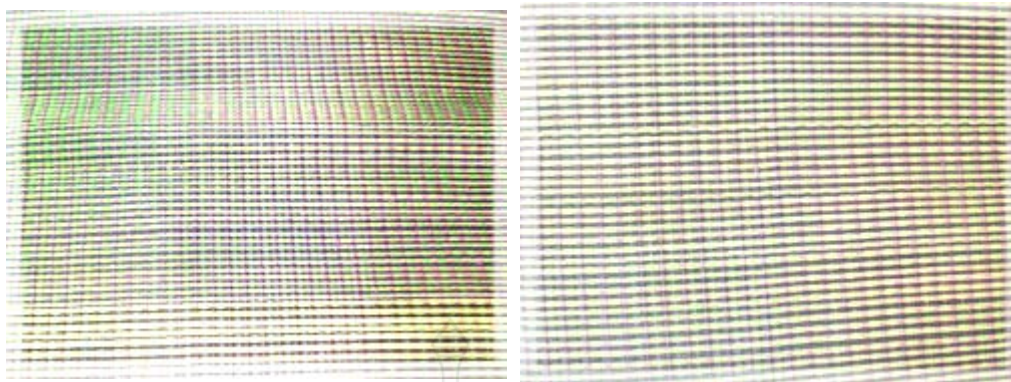
ลายลูกโซ่

ลายสามหนึ่ง

ลายลูกโซ่

ภาพที่ 7 ลายเสื่อกก

ลวดลายเสื่อที่ออกมาแต่ละผืน ล้วนเกิดจากจินตนาการความคิดของผู้ทอ ในการใช้สีสลับสี การผสมผสานกันด้วยลายต่างๆ ทำให้เกิดเป็น “ ตา ” บนผืนเสื่อ มีชื่อเรียกตามความคิดและความเข้าใจของผู้ทอ ไม่มีชื่อที่แน่นอนและตายตัว

ชนิดของเสื่อ

1. เสื่อกก เป็นเสื่อที่ผลิตจากต้นกก ซึ่งเป็นพืชล้มลุกมีหัวคล้ายข่า แต่เล็กกว่า ปลายลำต้นมีดอก แพร่พันธุ์ด้วยหัว ด้วยการแตกแขนงเป็นหน่อ กกจัดเป็นพืชเส้นใย ปลูกและเจริญงอกงามได้ดีในประเทศไทย ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากต้นกกพันธุ์ต่างๆ ได้แก่

1.1 เสื่อจันทบูร เป็นเสื่อที่ผลิตจากกกจันทบูร ซึ่งเป็นกกที่มีลักษณะลำต้นกลม จึงอาจเรียกว่ากกกลม หรือกกเสื่อ ลำต้นเรียวคล้ายต้นคล้า ผิวสีเขียวแก่ ข้างในลำต้นมีเนื้ออ่อน สีขาว เป็นกกที่ปลูกกันมานานแล้วในภาคตะวันออก คือ จังหวัดจันทบุรี ระยองและตราด ซึ่งมีการปลูกมากที่สุด ในจังหวัดจันทบุรี ทั้งนี้หากเป็นกกที่ปลูกในแหล่งน้ำจืด เส้นใยจะเหนียว แต่หากปลูกในแหล่งน้ำกร่อย (ที่แถบชายฝั่งทะเล) จะได้เส้นใยที่เหนียว

1.2 เสื่อกกที่ทอจากกกลังกา เป็นกกที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ ต้นค่อนข้างกลม ใช้ทอเสื่อในบางจังหวัด เช่น สกลนคร ขอนแก่น กาฬสินธุ์ กกจันทบูร กกกลมและกกลังกา มีลักษณะลำต้นกลมคล้ายกัน บางครั้งอาจมีความสับสนในการเรียกชื่อ

1.3 เสื่อกกที่ทอจากกกสามเหลี่ยม ซึ่งพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือนำกกชนิดนี้มาใช้ ซึ่งชาวบ้านจะเรียกว่า กกผือ หรือต้นปรือ หรือกกควาย เช่นในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี มหาสารคาม ขอนแก่น กาฬสินธุ์ หนองคาย (กองส่งเสริมเทคโนโลยี .2535 : 5 – 8)

กกสามเหลี่ยม มีลักษณะลำต้นเป็นรูปสามเหลี่ยม ด้านทั้งสามเว้าเข้าหาแกนกลาง ผิวสีเขียวอ่อน สูงประมาณ 1 เมตร ผิวแข็งกรอบและไม่เหนียว

2. เสื่อกระจูด (กระจูด) หรือสาตจูด ทอจากกกกระจูด ซึ่งเป็นพืชน้ำจำพวกกกชนิดหนึ่ง แหล่งที่มาพบมากอยู่ทางหมู่เกาะมาดากัสการ์ มาริเชียส ลังกา สุมาตราและแหลมมลายู ในประเทศไทยจะมีทางภาคใต้และภาคตะวันออก ปลูกตามหนองบึง หรือบริเวณที่มีน้ำขัง หรือที่เป็นดินโคลนขึ้น

และหรือที่เรียกว่า พุ ล้ำต้นกระจุคคล้ายกับต้นกกที่ใช้ทอเสื่อ แต่กกระจุคจะมีลำต้นกลมกว่าและข้างในกลวง เมื่อโตเต็มที่จะสูงประมาณ 2 เมตร ก่อนนำกกระจุค มาสานต้องนำมาทุบ ให้แบนเสียก่อน ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากกกระจุคสามารถทำได้หลายประเภท เช่น ทำเป็นเสื่อรองนั่งและปูนอน ทำกระสอบใส่ข้าวสารหรือของแห้งต่างๆ ทำเชือกมัดของและทำเป็นใบเรือเดินชายฝั่งทะเล การปลูกต้นกระจุคและผลิตภัณฑ์เสื่อกระจุคมีมากในหลายอำเภอของจังหวัด สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุงและนราธิวาส(วิวัฒน์ชัยบุญศักดิ์2532:14)

3.เสื่อเชียงราย เป็นเสื่อที่ผลิตจากกกยูงาน ซึ่งได้นำเข้ามาพร้อมกับการอพยพของจีนฮ่อจากมณฑลยูนนานทางตอนใต้ของจีนเข้ามาในภาคเหนือของไทย เมื่อราวร้อยกว่าปีมาแล้ว ปลูกมากที่ตำบลห้วยไคร้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

4.เสื่อลำเจียกหรือเสื่อปาหนันเป็นเครื่องจักสานเฉพาะถิ่นทางภาคใต้ฝั่งตะวันตกของไทย โดยเฉพาะที่จังหวัดกระบี่ เป็นเสื่อที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ทำจากใบลำเจียกหรือใบปาหนันซึ่งเป็นต้นไม้จำพวกเตย นำมาสานเป็นเสื่อ กระสอบ (หรือสอบ) สำหรับใส่ข้าวสารหรือพืชผล สำหรับการทอเป็นเสื่อปูรองนั่งที่วัดหรือสุเหร่า โดยเฉพาะผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม สำหรับคู่แต่งงานใหม่ จะสานเสื่อเพื่อใช้ปูนอนเป็นที่นอน โดยต้องใช้เสื่อประมาณ 12-30 ผืน ซึ่งผืนที่อยู่ด้านบนสุดที่เรียกว่า “สาตยอด” หรือ “ ยอดสาต ” หรือ “ ยอดเสื่อ ” จะสานเป็นลวดลายสวยงาม อาจประดับด้วยกระจก ปักด้วยไหมและดั้นทอง

5 เสื่อหวาย เป็นเสื่อที่ผลิตจากเส้นหวาย มีลักษณะเป็นเตายาว มักพบในป่า มีคุณสมบัติเหนียว แข็งแรง ทนทาน มีแหล่งผลิตอยู่ที่ จังหวัดบุรีรัมย์ ศรีสะเกษ สุรินทร์และภาคกลางที่จังหวัดนครสวรรค์

6 . เสื่อคล้า เป็นเสื่อที่ผลิตจากต้นคล้า ซึ่งเป็นต้นไม้ป่าชนิดหนึ่งลักษณะคล้ายต้นข่าหรือต้นกก ใบเรียวยาวคล้ายใบข่าแต่สั้นกว่า เป็นพืชที่มีผิวเหนียวทนทานมาก จะต้องคัดเลือกต้นคล้าที่มีลำต้นตรงยาวประมาณ 80 – 100 ซม. นำมาตากแดดจนเป็นสีน้ำตาลไหม้ ก่อนนำมาสานจะพรมน้ำให้ผิวคล้านุ่มจะทำให้สานง่ายขึ้น เสื่อคล้าผลิตใช้ในครัวเรือนทางภาคตะวันออกจังหวัดจันทบุรี แถบตำบลโขง อำเภอท่าใหม่ ตำบลชำโสม อำเภอมะขาม ชุมชนชาวทอง กิ่งอำเภอเขาชีจรรย์ ส่วนทางภาคใต้นิยมนำคล้ามาสานทำเป็นภาชนะต่างๆ เช่นเดียวกับไม้ไผ่หรือหวาย (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ .2532 : 97)

7. เสื่อลำแพน เป็นเสื่อที่ผลิตจากผิวของต้นไผ่ ซึ่งนำมาจักเป็นตอกให้แบนใหญ่แล้วสานด้วยลายสองหรือลายสาม มักใช้ไม้ไผ่เฉี้ยะหรือไม้ป้าว เพราะเป็นไม้เนื้ออ่อนนำมาจักเป็นเส้นตอกได้ดี เสื่อลำแพนนิยมสานเป็นผืนใหญ่ๆ ใช้ทำฝาบ้านหรือเพดานบ้าน บางบ้านก็นำไปใช้ ปูนั่ง ปูนอน หรือบางทีก็นำไปใช้ตากพืชพันธุ์ ตากปลา ตากกุ้ง เป็นต้น

ที่มา : www.ncc-cb.krubpom.com/mat.doc

เทคนิคการทอเสื่อกก

วัตถุดิบในการผลิต

1. ต้นกก คือ วัสดุที่นำมาทอเป็นผืนเสื่อชาวบ้านนิยมใช้กกกลม กกที่มีลำต้นกลม ๆ มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Cyperus tegetifenis Roxb* หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่าไหล
2. เชือก หรือ เส้นเอ็น
3. สีย้อมกก
4. ผ้าสำหรับเย็บขอบ
5. ฝีม คือเครื่องสำหรับทอเสื่อมีลักษณะเป็นท่อนไม่มีรูห่างกันประมาณ 1 นิ้ว สำหรับสอดเชือกในลอน จะกระทบเชือกในลอนและกกให้ประสานกัน

ขั้นตอนการผลิต

1. นำต้นกกมาขี้น หรือกกกลม ที่มีขนาดลำต้นตั้งตรงและขนาดพอเหมาะ ผ่าสี่ แล้วตากให้แห้ง จึงนำมาย้อมสีตามที่ต้องการ และตากให้แห้งสนิท
2. เมื่อได้ต้นกกที่ตากแห้งสนิทแล้ว จึงนำมาทอเป็นผืน ขนาดกว้างตามขนาดของฝีมที่ใช้ทอ ส่วนใหญ่นิยมทอขนาด 3 ขนาด คือ ขนาดใหญ่กว้าง 130x190 ซม. ขนาดกลาง 100x190 ซม. และขนาดเล็ก 120x90 ซม. ใช้ลวดลายและสีเส้นตามที่ต้องการ และบางครั้งใช้กกกลมทั้งต้นมาทอเป็นผืน จะได้เสื่อผืนใหญ่ที่มีขนาดหนาและมีความนุ่ม ใช้นั่งหรือนอนสบายเมื่อได้เสื่อที่ทอเป็นผืนเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงนำมาตัด แต่งให้เรียบร้อย และเย็บขอบด้วยผ้า เพื่อให้เกิดความเรียบร้อย สวยงาม และทนทาน
3. ระยะเวลาที่ใช้ในการทอเสื่อเป็นผืน หากมีกกที่ตากแห้งแล้วนำมาทอ วันหนึ่งจะได้เสื่อประมาณ 1-2 ผืนแล้วแต่ขนาดความยาวของเสื่อที่ต้องการ
4. ในการทอเสื่อกก จะใช้แรงงานคน 2 คน โดยมีคนทอ 1 คน และอีกคนทำหน้าที่สอดกกให้เข้าตามฝีม โดยจะสลับสีตามลวดลายที่ต้องการ
5. เมื่อทอจนสุดผืน จะมีการผูกที่ปลายเพื่อให้แน่นหนา และไม่หลุดออกจากกัน ในการทอแต่ละวัน ขึ้นอยู่กับความขยัน ในหนึ่งวันทอได้ 3-4 ผืน
6. เสื่อเมื่อทอเส้นแล้ว จะต้องนำไปตากแดดให้แห้งซัก 2-3 ชั่วโมง เพราะในขั้นตอนที่ทอจะมีการพรมน้ำที่ปลาย เมื่อให้อ่อน และสะดวกต่อการทอ
7. เสื่อกกสำเร็จรูปที่มีการแปรรูปมาเป็นเสื่อพับ ที่มีขนาดเล็กและสะดวกต่อการพกพา

2.3 หลักการทัศนศิลป์และความงาม ในงานศิลปะไทย

สุนทรียศาสตร์ (Aesthetic Element)

หมายถึง ผลที่เป็นมูลฐานหรือส่วนรายละเอียดที่มีสุนทรียที่ได้รับความชื่นชมจากงานศิลปะทุกสาขา และจากธรรมชาติ มาสำแดงให้รู้สึก ชาติ หมายถึง ปฐมมูลหรือปัจจัยหรือหน่วยย่อยที่ก่อให้เกิดความรู้สึกสุนทรียภาพขึ้น เช่น ชาติของความงามหรือ หรือ สุนทรียชาติคือความพึงพอใจ (Aesthetic beauty) ความแปลกหู แปลกตา ความสละสลวย ไพเราะ น่าดู และความน่าฟัง ศิลปะธาตุ (Art Elements)

ได้แก่ ส่วนต่างๆที่เป็นปฐมมูลของสุนทรียที่งานศิลปะทุกสาขาต้องคำนึงและตระหนักถึงโดยนำมาใช้เป็นแนวทางหรือหลักการเพื่อให้บรรลุถึงจุดประสงค์ในงานของตน ที่สามารถนำมาตรวจสอบงาน เช่น ความประสานกลมกลืน จังหวะลีลา เอกภาพ การสำแดงออก อารมณ์ ความรู้สึก สมมาตร – อสมมาตร ดุลยภาพ การเน้น ให้เด่นชัด ค่าต่างแสงเงา ล้วนเป็นทัศนธาตุที่สำคัญ

ภูมิปัญญาไทย (Thai Wisdom) มีสองด้านคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่ได้พัฒนาสืบต่อกันในชุมชน เป็นภูมิปัญญาการเปลี่ยนแปลง ให้เหมาะสมสอดคล้องในแต่ละช่วงเวลา และอีกด้านหนึ่งคือ ภูมิปัญญาที่คิดค้นและสร้างสรรค์ใหม่ ซึ่งภูมิปัญญาความรู้ที่เกิดขึ้นจะเกิดขึ้นในอดีต ในปัจจุบัน หรือในอนาคตก็ได้ เมื่อเรากล่าวถึงภูมิปัญญา ย่อมหมายถึงปัญญาติดดิน ภูมิ แปลว่า แผ่นดิน มีคุณค่าบนโลกตามความจริง ภูมิปัญญาเป็นนามธรรม แต่ภูมิปัญญาที่สะท้อนสู่พฤติกรรม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัตถุที่มนุษย์ สร้างขึ้น ภาพรวมของภูมิปัญญาสามารถแยก ได้ 8 ด้าน ดังนี้

1. วิถีการดำรงชีวิต Livelihood
2. ขนบธรรมเนียมประเพณี Tradition
3. ปรัชญาความเชื่อ Philosophy and Belief
4. เรื่องเล่าพื้นบ้าน Folklore
5. ความเชื่อทางศาสนา Religion
6. การละเล่นพื้นบ้าน Folkplay
7. ศิลปะและงานช่าง Arts and Craft
8. ภูมิปัญญาร่วมสมัย Contemporary Wisdom

การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถแบ่งแยกการศึกษา ดังนี้

1. การแสวงหาความรู้ภูมิปัญญาไทยจากบุคคล ในรูปแบบการพูดคุย สอบถาม สัมภาษณ์จากผู้รู้พื้นบ้าน ศิลปิน ช่างพื้นบ้าน ผู้ประกอบการอาชีพแต่ละอาชีพ ซึ่งภูมิปัญญามากมายทางศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่เป็นความคิด ขนบธรรมเนียมประเพณี

2. การแสวงหาความรู้ภูมิปัญญาไทยจากเอกสารและบันทึกต่างๆเช่น จากสมุดข่อย หนังสือ จดหมายเหตุ งานวิจัย ทั้งทางด้านปรัชญา ความคิด การดำรงชีวิต ศิลปวัฒนธรรม

3. การแสวงหาความรู้ภูมิปัญญาจากประสบการณ์ตรง เป็นการเดินทางไปสู่แหล่งข้อมูล การใช้ชีวิตฝังตัวอยู่ในแหล่งข้อมูลหรือแหล่งประสบการณ์ เรียนรู้ สังเกต และซึมซับประสบการณ์รอบตัวตนเอง สามารถสัมผัสและเรียนรู้ภูมิปัญญาได้ทุกด้าน

4. การพัฒนาภูมิปัญญาไทย เมื่อเราได้มีชีวิตอยู่กับภูมิปัญญาของเรา ได้ศึกษาค้นคว้าหรือได้ประสบการณ์ตรง เราสามารถอนุรักษ์ สืบสาน และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการสร้างสรรค์ขึ้นใหม่

การสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะจากภูมิปัญญาไทย จำเป็นต้องเรียนรู้ทำความเข้าใจแสวงหาประสบการณ์ตรง สร้างองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาไปสู่การสร้างสรรค์ (วิรุณ ตั้งเจริญ,2548 หน้า 56)

สุนทรียศาสตร์ในปัจจัยศิลปะ ครอบคลุมถึงปัจจัยที่จำเป็นในงานศิลปะทั้งหลาย เช่น พื้นผิว ส่วนย่อยและส่วนรวม น้ำหนักสี ความขัดแย้งเชิงนาฏลักษณ์ ลีลา การกำหนดและสิ่งแวดล้อม การสื่อสารไร้คำ รูปทรง ความสัมพันธ์ของรูปทรง รูปร่าง และแบบการเคลื่อนไหว

สุนทรียศาสตร์ในกระบวนการสร้างสรรค์ ครอบคลุมถึงปัญหาต่างๆเช่น สร้างแบบให้สัมพันธ์กับเสียง สร้างความสัมพันธ์เสียงและการเคลื่อนไหว สร้างสรรค์บุคลิกลักษณะ สร้างรูปกับการเคลื่อนไหว ฯลฯ เป็นการประสานกระบวนการสร้างสรรค์สื่อชนิดต่างๆเข้าด้วยกัน

สุนทรียะในศิลปะ เป็นการศึกษาศีชีวิต การทำงาน การสร้างสรรค์ และความคิดของนักแสดง ศิลปิน นักเขียน นักแต่งเพลง กวี สถาปนิก ผู้สร้างภาพยนตร์ฯลฯ เป็นการผสมผสานกระบวนการสร้างสรรค์สื่อชนิดต่างๆเข้าด้วยกัน

สุนทรียะในวัฒนธรรม เป็นการเชื่อมโยงเด็กเข้าสู่วัฒนธรรมในสังคมซึ่งเด็กควรจะชื่นชมในสภาพปัจเจก คุณค่าฯลฯ (วิรุณ ตั้งเจริญ,2548.หน้า83)

2.4 หลักการออกแบบเฟอร์นิเจอร์

ในการออกแบบเฟอร์นิเจอร์นั้นสิ่งที่สำคัญ ที่ต้องคำนึงถึงคือ ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญมากคือ

1. หน้าที่ใช้สอย(Function) หมายถึง การออกแบบเฟอร์นิเจอร์ให้ทำหน้าที่ใช้สอยถูกต้องตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ตัวอย่าง การออกแบบโต๊ะทำงาน โต๊ะมีหน้าที่ใช้สอยที่ยูกยาก ต้องมีลิ้นชักที่เก็บเอกสารหรือเครื่องใช้ที่จำเป็น ส่วนโต๊ะอาหารนั้นไม่จำเป็นต้องมีที่เก็บเอกสารหรือเครื่องใช้ ระยะเวลาในการใช้งานก็มีความแตกต่างกัน การทำความสะอาดโต๊ะอาหารก็ควรทำได้ง่ายและสะดวก แต่ถ้าหากเราต้องการใช้โต๊ะอาหารมาทำงานก็ได้ เพียงแต่ทำหน้าที่ใช้สอยไม่สมบูรณ์เท่าที่ควรเป็น

2. ความปลอดภัย(Safety)การออกแบบเฟอร์นิเจอร์ควรคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภคและผู้เกี่ยวข้องด้วย เช่น วัสดุที่ใช้ผลิต นั้นเกิดสารมีพิษหรือไม่ มีจุดต่อแหลมส่วนใดบ้างที่ก่อให้เกิดอันตราย นอกจากนั้นจะต้องให้ความรู้สึ่ว่าเมื่อใช้ไปแล้วมีความปลอดภัยด้วย

3. ความแข็งแรง(Construction) หมายถึง ความแข็งแรงของเฟอร์นิเจอร์ที่ทำการออกแบบนั้นควรจะเลือกใช้โครงสร้างให้เหมาะสมกับความแข็งแรงทนทาน แต่ต้องคำนึงถึงการประหยัดประกอบการพิจารณาด้วย ไม่ใช่ว่าโครงสร้างที่ใหญ่กว่าแล้วจะแข็งแรงเสมอไป โครงสร้างเฟอร์นิเจอร์จุดที่สำคัญที่สุดนั้นอยู่ที่ข้อต่อ และความแข็งแรงของโครงสร้างจะมากหรือน้อยย่อมขึ้นอยู่กับประเภทการใช้งานด้วย เช่น เฟอร์นิเจอร์ที่ใช้ภายในบ้านพักอาศัยนั้นย่อมแข็งแรงน้อยกว่าเครื่องเรือนสาธารณะ เป็นต้น

4. ความสะดวกสบายในการใช้งาน(Ergonomics)หมายถึง ต้องคำนึงถึงสัดส่วนที่เหมาะสมในการใช้งาน ขนาดความสูง กว้าง ยาว และขีดจำกัดของผู้บริโภคประกอบในการออกแบบ เช่น การออกแบบเก้าอี้ต้องรู้ว่าใช้นั่งพักผ่อนหรือนั่งทำงาน มีขนาดสัดส่วนที่เหมาะสมกับการใช้งานแล้วสบาย มีความนุ่ม เป็นต้น

5. ความสวยงามน่าใช้(Aesthetics or Sales Appeal) หมายถึง การออกแบบให้เฟอร์นิเจอร์มีรูปร่างน่าใช้ ขนาดสัดส่วนเหมาะสมกับสัดส่วนของมนุษย์ สี สันสวยงามน่าใช้ นอกจากนี้ควรช่วยยกระดับรสนิยมในด้านรูปร่าง ขนาด สี สัน แก่ผู้บริโภคให้ดีขึ้น

6. ราคาพอสมควร(Cost) นักออกแบบที่ดีต้องรู้จักเลือกกำหนดการใช้วัสดุให้ถูกต้องรวมทั้งกรรมวิธีการผลิตที่เหมาะสมกับเฟอร์นิเจอร์นั้นๆ เพื่อที่จะผลิตได้ง่ายและสะดวก ซึ่งยังผลไปถึงราคาของเฟอร์นิเจอร์หากเรารู้จักการใช้ที่ดีแล้ว จะได้เฟอร์นิเจอร์ที่มีราคาพอสมควรตามความต้องการของตลาด

7. การซ่อมแซมบำรุงรักษาง่าย(Easy of Maintenance) หมายถึง ต้องทำการออกแบบเฟอร์นิเจอร์ให้สามารถแก้ไขและซ่อมแซมได้ง่าย ไม่ยุ่งยากเมื่อมีการชำรุดเสียหายเกิดขึ้น ค่าบำรุงรักษาและสีทาสีหรือต่ำ

8. วัสดุ(Materials) หมายถึง นักออกแบบเฟอร์นิเจอร์ควรเลือกใช้วัสดุให้ถูกต้องเหมาะสมกับงานนั้นใช้ยังสถานที่ใด เช่น ใช้ที่บ้านพักตากอากาศชายทะเลควรใช้วัสดุชนิดใดจึงจะเหมาะสม นอกจากนี้ต้องคำนึงถึงปริมาณของวัสดุด้วยว่ามีมากน้อยเพียงใด หาซื้อได้ยากง่ายหรือไม่ คุณสมบัติด้านต่างๆที่นำมาผลิตเฟอร์นิเจอร์เหมาะสม หรือไม่ ราคาของวัสดุเหมาะสมกับชนิดหรือประเภทเฟอร์นิเจอร์หรือไม่

9. กรรมวิธีการผลิต (Production) หมายถึง เมื่อทำการออกแบบเฟอร์นิเจอร์แล้วสามารถผลิตได้สะดวกรวดเร็ว ประหยัดวัสดุ ค่าแรงและค่าใช้จ่ายอื่นๆเครื่องจักรและอุปกรณ์ที่มีอยู่สามารถใช้ทำการผลิตได้หรือไม่

10. การขนส่ง(Transportation) นักออกแบบต้องคำนึงถึงการประหยัดค่าขนส่ง การขนส่งสะดวกหรือไม่ ระยะใกล้หรือระยะไกลกินเนื้อที่ในการขนส่งหรือไม่ การขนส่งทางบกทางน้ำ หรือทางอากาศต้องทำการบรรจุหีบห่ออย่างไร เฟอร์นิเจอร์ไม่เกิดการชำรุดขนาดของรถตู้บรรทุกสินค้า หรือเนื้อที่ ที่ใช้ในการขนส่งมีขนาดกว้างยาวเท่าใด(สาคร คันธโชติ, 2528 , หน้า 10-11)

หลักการออกแบบ(Principles of Design)

หลักเกณฑ์ในการออกแบบ เป็นพื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์งานศิลปะ หลักของการออกแบบไม่ได้มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัว แต่เป็นเพียงแนวทางของความคิดสำหรับผู้ออกแบบ เพื่อสร้างสรรค์งานศิลปะให้มีรูปแบบที่มีจินตนาการไว้ การออกแบบโดยเฉพาะในด้านที่เกี่ยวกับการสนองความต้องการของมนุษย์ งานนั้นต้องมาจากความมุ่งหมายที่วางไว้ รูปทรงของแบบมาจากหน้าที่ หรือความมุ่งหมายที่วางไว้ (Form Follows Function) คือในการออกแบบรูปทรงลักษณะของเฟอร์นิเจอร์มักจะยึดถือความมุ่งหมายที่ใช้สำคัญ ความมุ่งหมายที่จะนำไปใช้หรือคำว่าหน้าที่ใช้สอยมีความมุ่งหมายเป็นสองนัย คือ หมายถึงการใช้สอยเพื่อผลของความสุขาทางกายอย่างหนึ่ง และมุ่งหมายทางคุณค่าทางศิลปะเพื่อสนองความสุขาทางใจอีกหนึ่งอย่าง

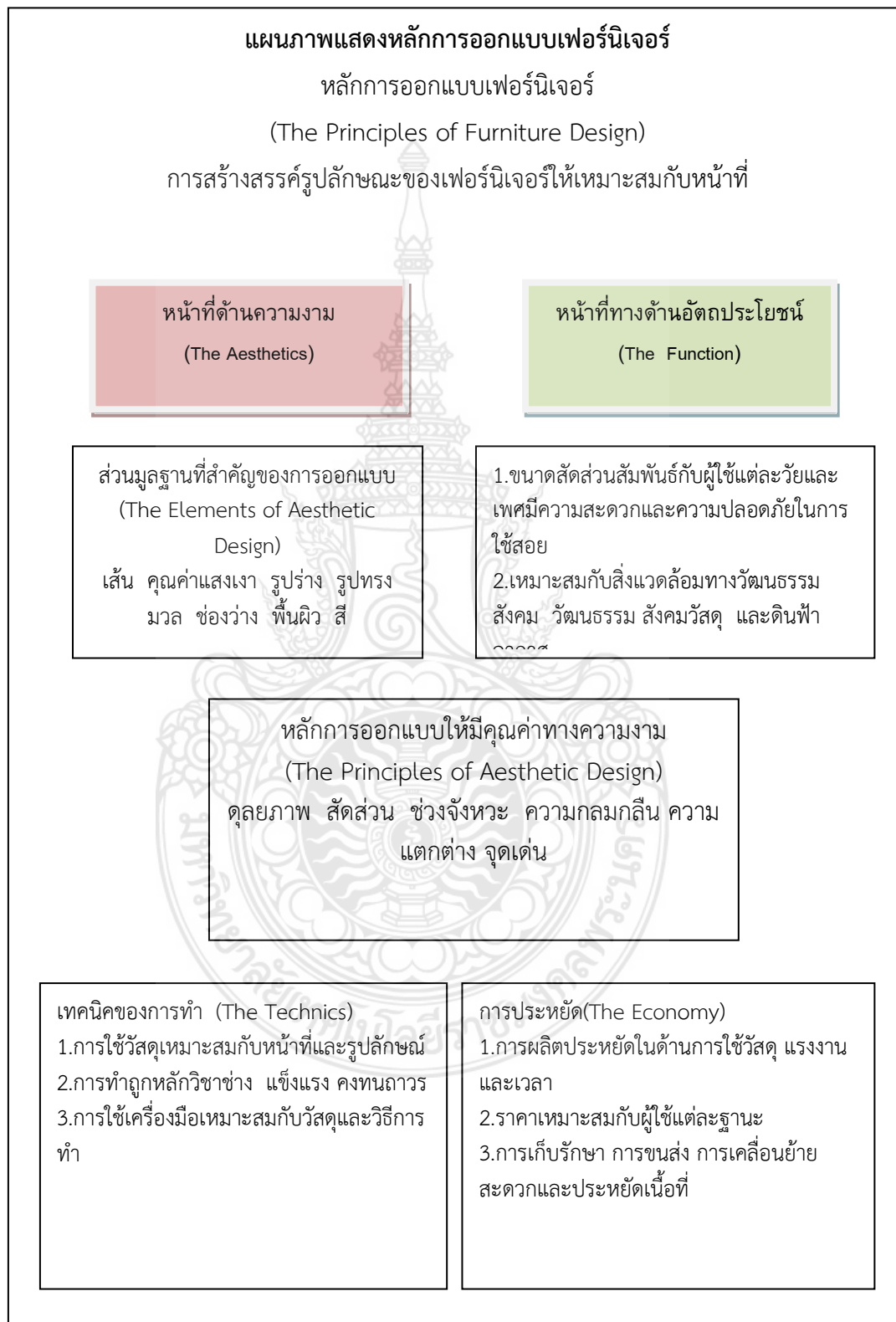
เจมส์ สซินเนลเลอร์ ได้อธิบายถึงหน้าที่ใช้สอยของงานศิลปะ(Function in Art)ว่า “เป็นจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้” และจะต้องให้ความสำคัญกับงานศิลปะนั้นโดยเฉพาะ เช่น การออกแบบงานสถาปัตยกรรม จะต้องออกแบบให้มีความงามประสานกับการใช้สอยอย่างมีเหตุมีผล ฉะนั้นการออกแบบจึงมีลักษณะแตกต่างไปตามลักษณะหน้าที่ใช้สอยของงาน จุดมุ่งหมายของสถาปัตยกรรมย่อมแตกต่างกันกับจิตรกรรม ภาพโปสเตอร์ ฉะนั้นการออกแบบจึงจำเป็นต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายของงานศิลปะแต่ละชนิด แล้วจึงใช้ความคิดพิจารณาออกแบบแก้ปัญหาให้เหมาะสม

ในการออกแบบเครื่องเฟอร์นิเจอร์นั้น ผู้ออกแบบจำเป็นต้องพิจารณาว่าเฟอร์นิเจอร์นั้นมีจุดมุ่งหมายในการใช้อย่างไร แล้วจึงออกแบบให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายนั้น หรือ ความต้องการนั้นเป็นอันดับแรก ต่อจากนั้นจึงจัดให้แลดูงดงามมีคุณค่าทางศิลปะที่ดีในลำดับต่อมา ตัวอย่างการออกแบบโต๊ะเขียนหนังสือของเด็ก ผู้ออกแบบจำเป็นต้องศึกษาโต๊ะเขียนหนังสือ มีจุดมุ่งหมายสำหรับเด็กอย่างไร มีหน้าที่ใช้สอยอย่างไรบ้าง เช่น สำหรับให้เด็กในระดับประถมหนึ่งเรียนหนังสือ และเป็นที่สำหรับเก็บหนังสือและเครื่องเขียนได้บ้าง นอกจากนี้ยังมีความต้องการสามารถดัดแปลง ใช้ในกิจกรรมอื่นๆได้อีก

นอกจากนี้ผู้ออกแบบยังจำเป็นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและความสะดวกในด้านอื่นๆอีก เป็นต้นว่า เทคนิคในการทำให้ความมั่นคงแข็งแรงเหมาะสมกับให้เด็กใช้ มีความปลอดภัยในการใช้เก็บและรักษาได้สะดวกและมีความประหยัดในการทำ ฉะนั้นในการออกแบบครุภัณฑ์แต่ละชิ้น ผู้ออกแบบจึงจำเป็นต้องจัดรูปทรงและลักษณะให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายในการใช้สอย มีคุณค่าทางศิลปะ มีความแข็งแรงประหยัดในการลงทุน ทำความสะอาดง่าย รูปแบบมีความเหมาะสมกับสังคมสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการใช้วัสดุและวิธีการทำก็มีความเหมาะสมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่

หน้าที่ทางด้านความงามและหน้าที่ทางด้านอัตถประโยชน์ ต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นส่วนการจะเน้นหนักทางด้านใดขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมาย ถ้าถือความงามเป็นใหญ่ การออกแบบก็เน้นหนักไปในทางความงามเป็นสำคัญ ในทำนองเดียวกันงานที่ถือประโยชน์ใช้สอยเป็นใหญ่ การ

ออกแบบก็เน้นหนักทางอัตถประโยชน์ ความงามจึงมีความสำคัญรองลงไป (วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ ,2527,หน้า4-7)

ชนิดของการออกแบบ(Kinds of Design)

เฟอร์นิเจอร์มีหลายลักษณะ เช่น มีลักษณะเหมือนธรรมชาติ มีลักษณะเหลี่ยมกลม หรือแสดงเพียงเส้นขอบเขต ผู้ออกแบบจำเป็นต้องมีความรู้ในการเลือกหรือใช้ลักษณะแบบให้เหมาะสมกับหน้าที่ใช้สอย

ลักษณะรูปทรงธรรมชาติ(Nature Design)

รูปแบบชนิดนี้มีลักษณะคล้ายธรรมชาติ หรือเลียนแบบธรรมชาติ เช่น ดัดแปลงมาจากรูปร่างลักษณะ และท่าทางของรูปคน การออกแบบชนิดนี้เหมาะสำหรับต้องการจะให้เฟอร์นิเจอร์งามแบบธรรมชาติ

ลักษณะรูปทรงเรขาคณิต (Geometric Design)

รูปแบบเป็นลักษณะเรขาคณิต เช่น มีลักษณะเป็นรูปเหลี่ยม กลม ความงามเกิดจากความสัมพันธ์ในรูปลักษณะ แบบเฟอร์นิเจอร์นี้เหมาะสำหรับไม่ต้องการแสดงเนื้อเรื่องตามรูปลักษณะ แต่ต้องการให้แลดูงดงามในการจัดรูปลักษณะต่างๆทางเรขาคณิต อาจเน้นประโยชน์ใช้สอยมากเป็นพิเศษ

ลักษณะรูปทรงตามระเบียบนิยม (Conventional Design)

การออกแบบเฟอร์นิเจอร์ตามแนวนี้ ส่วนมากนิยมการออกแบบแสดงเส้นขอบของรูปทรง (Outline Form) ซึ่งรูปทรงอาจจะเหมือนธรรมชาติหรือเป็นนามธรรมก็ได้ นอกจากนั้นยังนิยมออกแบบโครงสร้างของเฟอร์นิเจอร์ให้งดงามตามระเบียบนิยมและมีโครงสร้างช่วยในการตกแต่งด้วย เช่น การออกแบบเก้าอี้นั่งพักผ่อนของโทเน็ท ซึ่งมีรูปทรงงดงามตามระเบียบนิยม และมีโครงสร้างช่วยในการตกแต่ง

ภาพที่ 8 เก้าอี้นั่งพักผ่อน

ความสัมพันธ์ของขนาดสัดส่วนของร่างกายกับเครื่องเรือน

ขนาดของเครื่องเรือนห้องรับแขกและพักผ่อน

1.เก้าอี้เดี่ยว(Arm Chair) เป็นเก้าอี้ที่มีความหนาแน่นสบาย รูปร่างและขนาดจะมีขนาดใหญ่กว่าเก้าอี้ทั่วไป ขนาดของที่นั่งประมาณ 50x50 ซม. สูง 38x 40 ซม. หรือ ขนาด 55x55 ซม.

สูง 38x40 ซม. มีส่วนประกอบเป็นโครงไม้จริง หุ้มด้วยฟองน้ำเพื่อให้เกิดความหนาแน่น บางชนิดอาจเสริมสปริง(Spring)เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นมากขึ้น แล้วหุ้มด้วยผ้าเนื้อหนาหรือหนังแท้หรือหนังเทียม

2.เก้าอี้ยาว(Sofa)มีลักษณะเหมือนเก้าอี้เดี่ยวแต่มีพื้นที่นั่งเพิ่มขึ้น 2 หรือ 3 ที่นั่งขนาดที่ นั่ง กว้าง x ยาว ประมาณ 55x185 ซม.หรือสูง 38-40 ซม.

3.เก้าอี้ครึ่งนั่งครึ่งนอน(Couch) เป็นเก้าอี้ที่ใช้ในส่วนห้องนั่งพักผ่อนสำหรับเป็นที่นั่งเล่นหรือนอนเล่น ในบางโอกาสเป็นที่นั่งดูโทรทัศน์ อ่านหนังสือหรือนอนฟังเพลง เก้าอี้ประเภทนี้ควรออกแบบให้สามารถปรับระดับได้เช่น ความสูงหรือความลาดเอียงของพนักพิง การออกแบบขนาดสัดส่วนของเก้าอี้จะมีความยาวรองรับตัวผู้นอนตั้งแต่ศีรษะจนถึงปลายเท้า ถ้าช่วงสั้นเวลานอนปลายเท้าจะเลยออกมาทำให้นอนไม่สบาย ขนาดของที่นั่งกว้างxยาว ประมาณ 50x180 ซม. สูง 40 ซม.

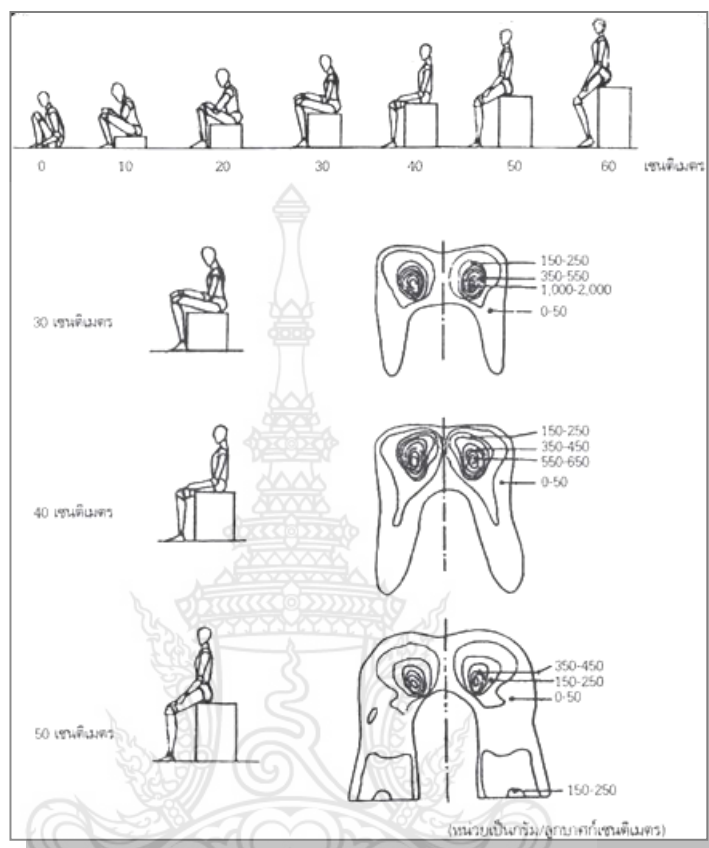
4.เก้าอี้นั่งพักผ่อน(Easy Chair) เก้าอี้สำหรับนั่งและนอนพักผ่อนได้ มีที่วางเท้าแยกออกไปจากส่วนเก้าอี้ การนั่งต้องการความสบายในการนั่งเช่นเดียวกับเก้าอี้ครึ่งนั่งครึ่งนอน มีขนาดกว้างxยาว ประมาณ 50x50 ซม. สูง 28-40 ซม. หรือขนาดกว้างxยาวประมาณ 55x60 ซม.สูง 38x40 ซม. (สุภาวดี พันธอำพน.2549.หน้า 10-14)

หลักการออกแบบเก้าอี้

ลักษณะเก้าอี้ในกลุ่มหรือประเภทต่างๆ จะมีลักษณะและรายละเอียดเฉพาะแตกต่างกันไป เช่น การประกอบ วัสดุ จุดเชื่อมต่อที่ต่างกันตามความต้องการของผู้ใช้และความสามารถของนักออกแบบ แต่หลักการสำคัญของการออกแบบเก้าอี้โดยทั่วไปนั้นจะประกอบด้วยหลักใหญ่ๆ คือ

1. ความสะดวกสบาย (Comfort)

ความสะดวกสบายเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของการออกแบบที่จะต้องใช้ความรู้ทางกลศาสตร์ คณิตศาสตร์ สรีระร่างกายมนุษย์ กายวิภาคศาสตร์ มาวิเคราะห์ทำนั้งในอิริยาบถต่างๆ เพื่อค้นหาวิธีการที่จะออกแบบให้นั่งได้สบายที่สุด การกระจายน้ำหนักของตัวคนบนเก้าอี้จะต้องกระจายเกือบทั่วบริเวณร่างกายที่สัมผัสกับที่นั่งและมีจุดกดทับที่รับน้ำหนักเฉพาะจุดให้น้อยที่สุด

ภาพ 9 ระดับการนั่งและแสดงจุดรับน้ำหนักของกล้ามเนื้อสะโพกที่มีการกระจายน้ำหนักการนั่งที่เหมาะสมที่สุด คือ เก้าอี้ที่มีความสูง 40 เซนติเมตร

ลักษณะการนั่ง การนั่งมีท่าทางหลายท่า ลักษณะการนั่งที่นำมาพิจารณาเพื่อนำมาออกแบบเก้าอี้มี 3 ลักษณะ คือ นั่งทำงาน นั่งพักผ่อนระยะสั้น และนั่งพักผ่อนระยะยาว

ภาพ 10 แสดงลักษณะการนั่ง 3 อิริยาบถ คือ นั่งทำงาน นั่งพักผ่อนระยะสั้นและนั่งพักผ่อนระยะยาว

2. การออกแบบ (Design)

ในการออกแบบเฟอร์นิเจอร์ต้องคำนึงถึงรูปทรงโดยรวมทั้งหมดของเก้าอี้ และจะต้องพอมะเพาะกับร่างกายมนุษย์ ให้มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันทุกส่วนตั้งแต่แนวคิด (Concept) ที่เป็นนามธรรม นำเสนอเป็นภาพเขียนที่แสดงออกถึงกระบวนการและความคิดที่ก้าวล้ำ ซึ่งสามารถหาคาตอบได้ในด้านต่างๆ เช่น โครงสร้างเก้าอี้ ความสวยงาม และการผสมผสานระหว่างโครงสร้างวัสดุ ตลอดจนกระบวนการผลิตที่เหมาะสม

3. โครงสร้างเก้าอี้ (Construction)

โครงสร้างเก้าอี้เป็นตัวกำหนดรูปทรงของเก้าอี้ ถ้าเปรียบเทียบกับร่างกายของคนเรา โครงสร้างเก้าอี้ก็เปรียบเสมือนกระดูกของร่างกายนั่นเอง โครงสร้างที่ดียอมทำให้เกิดสัดส่วนที่เหมาะสม สัดส่วนโครงสร้างเก้าอี้ส่วนใหญ่จะมีส่วนประกอบหลักๆ ดังนี้

3.1. กรอบโครงสร้าง (Frame) โครงสร้างเก้าอี้ส่วนใหญ่จะประกอบด้วยที่นั่ง พนักพิง อาจมีที่เท้าแขน หรือไม่มีที่เท้าแขนก็ได้ โครงสร้างที่ง่ายและที่นิยมมากที่สุดมาแต่โบราณ คือ ไม้ธรรมชาติ

ภาพที่ 11 เก้าอี้โครงสร้างเป็นไม้ และเก้าอี้โครงสร้างเป็นโลหะ

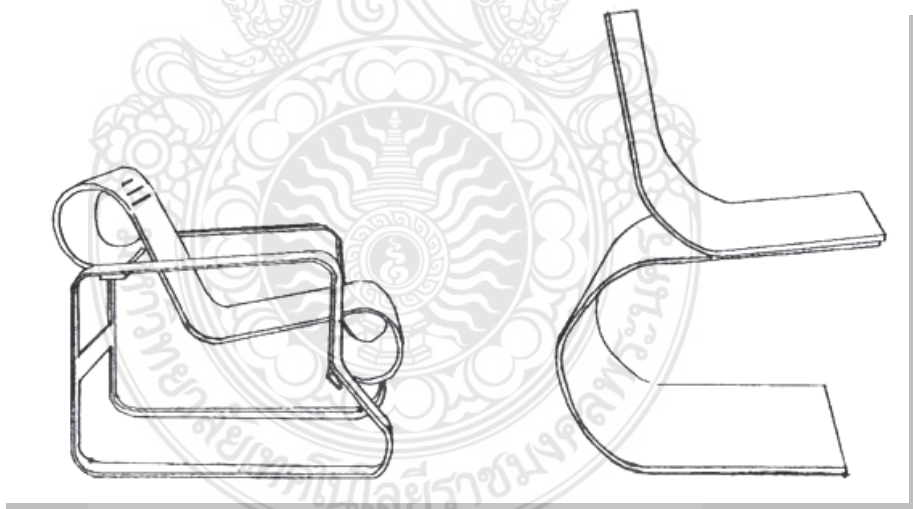
3.2. เบาะหรือนวม (Padding) คือ วัสดุที่ใช้รองให้เกิดความอ่อนนุ่ม ในสมัยก่อนจะใช้หางม้า ฟางข้าว เส้นใยจากต้นไม้ ต่อมาพัฒนาเป็นนุ่น ผ้าฝ้าย เชือก ผ้าใบ และในปัจจุบันจะใช้วัสดุสังเคราะห์ (Synthetic Product) เป็นส่วนใหญ่ เช่น ฟองยาง (Polyurethane rubber) ฟองน้ำ ใยสังเคราะห์ โพลีเอสเตอร์ ไฟเบอร์ (Polyester fibers) โพลียูรีเทน โฟม (Poly(Polyurethane foam) หรือของเหลว เช่น โฟมเหลว (Liquid foam) น้ำ ลม วัสดุเหล่านี้จะมีความยืดหยุ่น ราคาและอายุการใช้งานที่แตกต่างกัน ผู้ออกแบบสามารถเลือกใช้ตามความต้องการให้มีความอ่อนนุ่มและสบายที่สุด และเหมาะสมกับลักษณะการนั่งแบบต่างๆ

4. ส่วนหุ้มเบาะ (Covering) โดยทั่วไปนิยมใช้ผ้าประเภทต่างๆ เช่น ผ้าฝ้าย ผ้าไหม ผ้าซาติน ผ้าใบ ผ้าใยสังเคราะห์ ฯลฯ เนื่องจากเป็นวัสดุที่นึ่งสบายไม่ติดตัวเมื่อเวลาเหงื่อออก นอกจากนี้ยังมีหนังแท้จาก

สัตว์ หนังเทียม (Vinyl) จะเย็บเข้าด้วยเชือก ด้าย เอ็น หรือการใช้วัสดุหวาย เชือก ร้อยหรือสานให้ติดกับกรอบไม้ กรอบโลหะ หรือติดกับโครงสร้างด้วยตะปู กาว หรือลวดเย็บด้วย

ภาพ 12 เก้าอี้นวม

ภาพที่ 13 เก้าอี้โครงสร้างเป็นไม้ดัดโค้ง

การออกแบบเก้าอี้ที่นั่งพักผ่อน

เก้าอี้พักผ่อนเป็นเก้าอี้ที่นั่งสบายที่สุดในบรรดาเก้าอี้ทั้งหมด ดังนั้น สัดส่วนของการนั่งจึงสำคัญที่สุด และเรามักใช้งานเก้าอี้เป็นเวลานานๆ หลายชั่วโมง ส่วนใหญ่จะเป็นเก้าอี้ที่บุวม (Upholstered chair) เก้าอี้รับแขก รวมไปถึงเก้าอี้กึ่งนั่งกึ่งนอน (Chaise lounge chair) และเก้าอี้นอน (Day bed) การออกแบบเก้าอี้พักผ่อนจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้

1. ความสูงของที่นั่ง ต้องมีความสัมพันธ์กับมุมเอียงของพนักพิงเสมอ ถ้าที่นั่งสูงจากระดับพื้นน้อย พนักพิงจะต้องทามุมเอียงลงระนาบกับพื้นมากขึ้น ถ้าพนักพิงเอียงลงมากเท่าไรหรือความสูงของพนักพิงจะต้องสูงขึ้นเพื่อรับแผ่นหลังและคอ ซึ่งน้ำหนักของร่างกายส่วนใหญ่จะตกลงที่ด้านหลังของเก้าอี้เกือบทั้งหมด ดังนั้นความสูงของเก้าอี้จะเริ่มตั้งแต่ 160-320 มิลลิเมตร ส่วนมุมเอียงของที่นั่งจะทามุมเอียงเท่าไรขึ้นอยู่กับความสูงของที่นั่ง

2 พนักพิง ควรทามุมเอียงตั้งแต่ 110-180 องศากับแนวราบ เช่น ความสูงของเก้าอี้จากพื้นถึงที่นั่งประมาณ 210 มิลลิเมตร มุมเอียงของพนักพิงคือ 127 องศา พนักพิงจะสูงจากที่นั่งไม่ต่ำกว่า 400 มิลลิเมตร เป็นต้น (ตัวเลขนี้อาจปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมตามลักษณะของเก้าอี้) ถ้าเป็นเก้าอี้ที่ต้องการความเอียงของพนักพิงค่อนข้างมาก เช่น เก้าอี้โยกจะอยู่ระหว่าง 115-125 องศา โดยปกติความเอียงที่นิยมใช้คือระหว่าง 104 และ 110 องศา

3 ความสูงของพนักพิง ควรมีความสูงไม่ต่ำกว่าบ่าหลังหรือช่วงไหล่หลังคือ ประมาณ 400-600 มิลลิเมตร หรืออาจออกแบบให้มีความสูงมากขึ้นเพื่อรับน้ำหนักของศีรษะ ช่วยให้ผู้นั่งไม่ต้องออกกำลังเกร็งคอพยุงศีรษะไว้ ความสูงของพนักพิงจะสูงเท่าไรก็ได้แล้วแต่รูปแบบเก้าอี้

4 ความกว้างของที่นั่ง ควรมีความกว้างประมาณ 480-600 มิลลิเมตร ต่อคนหนึ่งคน เพื่อให้ร่างกายเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ ขนาดที่นิยมใช้ในแถบเอเชียคือ 480-550 มิลลิเมตร (ตัวเลขนี้อาจปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม) ที่นั่งกว้างเกินไปอาจทำให้เท้าแขนไม่สะดวก

5 ความลึกของที่นั่ง ควรมีความยาวตั้งแต่ด้านหลังของหัวเข่าถึงด้านหลังสุดของกระดูกเชิงกราน เมื่อวัดจากร่างกายขณะนั่งตัวตรง คือ ประมาณ 430-550 มิลลิเมตร (ตัวเลขนี้อาจปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม)

6 ที่เท้าแขน ควรมีความสูงจากที่นั่งประมาณ 200-250 มิลลิเมตร เพื่อให้แขนทอดยาวไปตามลาตัวได้พอดีและสามารถหมุนแขนได้อย่างธรรมชาติ นอกจากนี้ต้องออกแบบให้สามารถกุ่มมือที่ปลายสุดของที่เท้าแขนได้พอดี เพื่อสามารถยันตัวให้ลุกขึ้นจากเก้าอี้สะดวกขึ้น ถ้าออกแบบให้ที่เท้าแขนสูงเกินไปจะทำให้ผู้ใช้เก้าอี้เมื่อยแขนและไหล่ได้

7 การรับน้ำหนักของร่างกายขณะนั่งเก้าอี้พักผ่อน น้ำหนักของร่างกายจะอยู่ที่สะโพกและแผ่นหลัง ดังนั้นการออกแบบเก้าอี้จึงต้องเน้นการรับน้ำหนักไปที่สะโพกและแผ่นหลังมากที่สุด (วรรณิภัค, 2549)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องของการศึกษากระบวนการและรูปแบบของเสื้อก เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทดลองนำผลการศึกษานั้นมาพัฒนาสู่การออกแบบเฟอร์นิเจอร์ สามารถนำมาใช้ประโยชน์และยังสามารถพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดการอนุรักษ์อาชีพที่มีประวัติอันยาวนาน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดคุณค่าเพิ่มขึ้น

ในการดำเนินการวิจัยจึงมีขั้นตอน และวิธีการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่ผลของการออกแบบกระบวนการสร้างสรรค์ หลายขั้นตอนซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

3.1 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

- 3.1.1 ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 3.1.2 ศึกษากระบวนการและรูปแบบการทอเสื้อก
- 3.1.3 ศึกษารูปแบบหลักทัศนศิลป์และความงามทางศิลปะ
- 3.1.4 ศึกษาหลักการออกแบบเฟอร์นิเจอร์

3.2 กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มประชากร คือ นักท่องเที่ยวใน จังหวัดจันทบุรี
จำนวน 100 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวในหมู่บ้านบางสระเก้า จังหวัดจันทบุรี
จำนวน 51 คน

3.3 ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

1. ทำการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล ภาคเอกสาร
2. ทำการศึกษาโดยการสำรวจ
3. ทำการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก(In-depth interview) กับผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการการทอเสื้อก
4. นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลและทำการออกแบบเฟอร์นิเจอร์ โดยแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ซึ่งมีความแตกต่างกันทางด้านการใช้งาน

3.4 ขั้นตอนในการสร้างสรรค์งาน

เมื่อได้ศึกษากระบวนการและรูปแบบของเสื้อก การศึกษารูปแบบหลักทัศนศิลป์ และความงาม ได้ดำเนินการวางแผนการออกแบบ เฟอร์นิเจอร์ 3 รูปแบบ ที่มีความแตกต่างกันในเรื่องของแรงบันดาลใจ รูปทรงในการออกแบบ และ ประโยชน์ใช้สอยซึ่งเป็นหลักสำคัญในการออกแบบเฟอร์นิเจอร์

ขั้นตอนในการออกแบบและกระบวนการผลิตเฟอร์นิเจอร์ทั้ง 3 รูปแบบ คือ

รูปทรงที่ได้รับแรงบันดาลใจคือรูปทรงของกลีบดอกบัว ซึ่งดอกบัว ซึ่งในงานศิลปะไทยได้ถือเอารูปทรงของดอกไม้ อันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ดอกบัว มาเป็นหลักในเขียน ดอกบัวมีลักษณะเส้นรอบนอกโค้ง โอนอ่อน เมื่อเขียนเป็นงานลายไทย จะให้ความรู้สึกโอบอ้อม อบอุ่น และอ่อนโยน

ดอกบัวเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบเฟอร์นิเจอร์

ภาพร่างก่อนจะทำผลงานจริง

แบบที่ 1 การทำหุ่นจำลองเพื่อหาขนาดสัดส่วน โครงสร้างและรูปทรงที่ต้องการ โดยใช้ โฟมอัดมาแกะเป็นรูปทรงที่ออกแบบไว้ ตามขนาดสัดส่วนที่กำหนดไว้ เพื่อง่ายต่อการทำเฟอร์นิเจอร์

แบบที่ 2 การทำหุ่นจำลองเพื่อหาขนาดสัดส่วน โครงสร้างและรูปทรงที่ต้องการ โดยใช้ดินน้ำมัน สำหรับงานปั้น มาปั้นขึ้นรูปตามแบบที่ออกแบบไว้ และตกแต่งให้ได้สัดส่วน

แบบที่ 3 การทำหุ่นจำลองเพื่อหาขนาดสัดส่วน โครงสร้างและรูปทรงที่ต้องการ โดยใช้ดินน้ำมัน สำหรับงานปั้น มาปั้นขึ้นรูปตามแบบที่ออกแบบไว้ และตกแต่งให้ได้สัดส่วน

การผลิตต้นแบบจริง

แบบที่ 1 เก้าอี้ที่นั่งครึ่งนอน(Couch) ขนาด 800 mm x 2,000 mm x 500 mm โดยเริ่มต้นจากการขึ้นโครงสร้างของตัวเก้าอี้ก่อนโดยใช้เส้นหวายจริงที่เป็นเส้นใหญ่มาขึ้นรูปตามแบบที่วางไว้ โดยต้องการให้โครงลายเส้นหวายจึงสานหวายให้เส้นที่ยาวทั้งหมด และมีการม้วนโค้งรับด้านในของตัวเฟอร์นิเจอร์เพื่อประโยชน์ใช้สอย โดยไว้เก็บของวางหนังสือได้ ส่วนเสื่อก็นำมาพื้นที่ส่วนที่นอนโดยการออกแบบให้เป็นลอนเล็กๆเพื่อความนุ่มสบายเวลานอนพักผ่อนและด้วยองค์ประกอบของเสื่อกกจันทบูรที่มีคุณสมบัตินุ่ม เมื่อนอนแล้วจึงเกิดความรู้สึกที่ผ่อนคลายสบาย

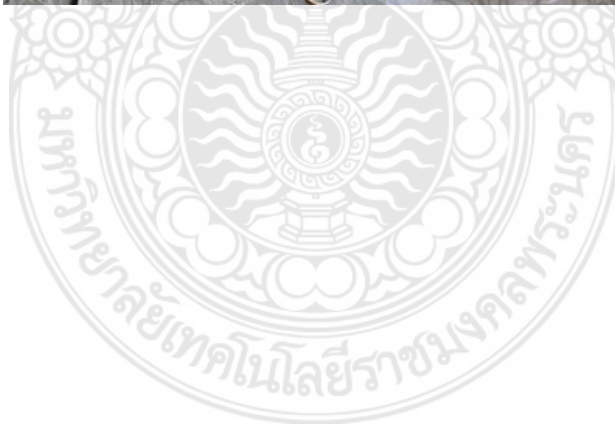

แบบที่ 2 เก้าอี้เตี้ยว(Arm Chair) ขนาด 1,400 mm x 2,000 mm x 550 mm

โดยเริ่มต้นจากการขึ้นโครงสร้างของตัวเก้าอี้ก่อนโดยการใช้เส้นหวายจริงที่เป็นเส้นใหญ่มาขึ้นรูปตามแบบที่วางไว้ โดยต้องการให้โซว์ลายเส้นหวายจึงสานหวายให้มีความห่างจากกัน เพื่อโซว์ช่องว่าง และลายเส้นที่มีความถี่สลับกันตามผลงานจิตรกรรมไทยที่มีจุดเด่นอยู่ตรงที่เส้นที่อ่อนช้อย สลับไหล ส่วนเสื่ออกเป็นส่วนประกอบตรงพนักพิง และพนักที่นั่งโดยการบุด้วยฟองน้ำก่อนใช้เสื่อปิดทับอีกทีเพื่อความนุ่มและนั่งสบาย

แบบที่ 3 โต๊ะข้างวางของตั้งโชว์ (End table) ขนาด 500 mm x 550 mm x 750 mm โดยเริ่มต้นจากการขึ้นโครงสร้างของตัวเก้าอี้ก่อนโดยการใช้เส้นหวายจริงที่เป็นเส้นใหญ่มาขึ้นรูปตามแบบที่วางไว้ โดยต้องการให้โชว์ลายเส้นหวายทำเป็นขดด้านบนเพื่อรองรับการใช้งานสามารถวางสิ่งของด้านบนได้

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.5.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล รูปแบบ กระบวนการทอเสือกกจันทบูร

3.5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการทดสอบเพื่อหาประสิทธิภาพ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความงาม ด้านการใช้งานเพื่อหาความพึงพอใจเพอร์นิเจอร์แนวคิดศิลปะไทยร่วมสมัย ในการออกแบบเพอร์นิเจอร์แนวคิดศิลปะไทยร่วมสมัย โดยแบบออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานะภาพของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการออกแบบเพอร์นิเจอร์จากเสือกก

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถแบ่งขั้นตอนการวิเคราะห์ ออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

3.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านการออกแบบ

3.6.1.1 ศึกษาข้อมูลทางศิลปะ ภาควิชาการ หนังสือ การออกแบบเพอร์นิเจอร์ หลักทัศนศิลป์และความงาม ในงานศิลปะไทยในรูปแบบต่างๆ

3.6.1.2 ศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ กระบวนการ รูปแบบของเสือกกเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสร้างสรรค์รูปแบบทางศิลปะ

3.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านการทดสอบ

โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากแบบทดสอบความพึงพอใจโดยใช้ สถิติ และเป็นการใช้สถิติการพรรณนา

3.6.2.1 เพศ, อายุ นำข้อมูลที่ได้มาประมวลผล หาค่าความถี่(Frequency) และในส่วนของอายุนำมาหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาจำแนก

3.6.2.2 การแบ่งการทดสอบในแต่ละด้าน และนำมาสรุปรวมกัน โดย นำข้อมูลที่ได้มาประมวลผล เพื่อหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) โดยแบ่งค่าระดับดังนี้

4.50 - 5.00 หมายถึง ระดับดีมาก

3.50 - 4.49 หมายถึง ระดับดี

2.50 - 3.49 หมายถึง ระดับระดับปานกลาง

1.50 - 2.49 หมายถึง ระดับน้อย

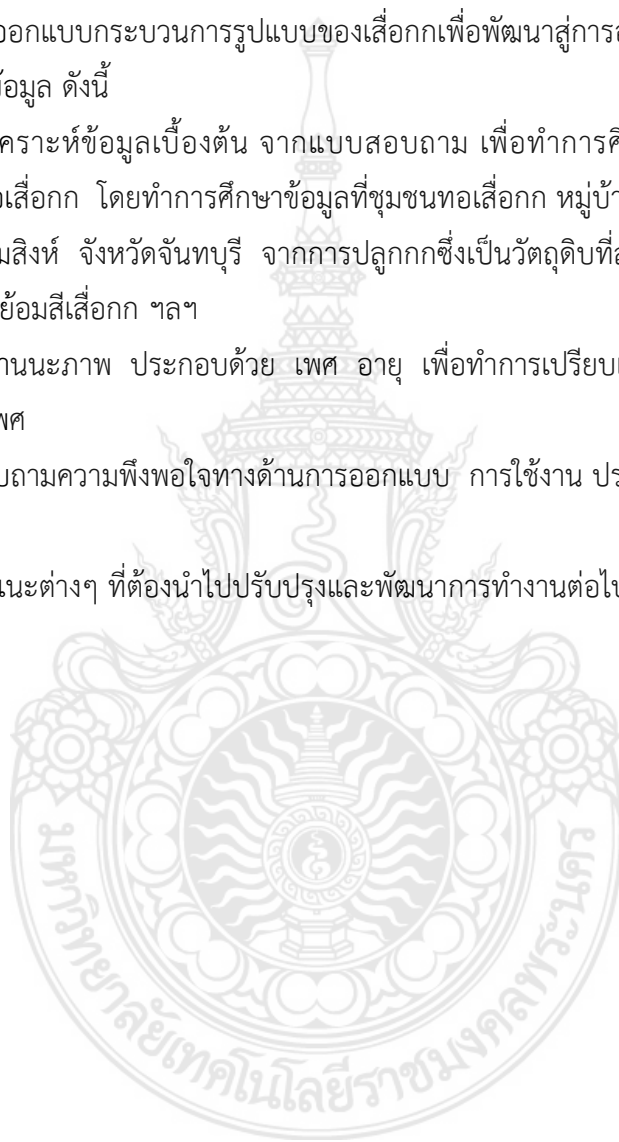
1.00 - 1.49 หมายถึง ระดับน้อยมาก

บทที่ 4

ผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษารูปแบบกระบวนการรูปแบบของเสื่อกกเพื่อพัฒนาสู่การออกแบบเฟอร์นิเจอร์นั้นได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น จากแบบสอบถาม เพื่อทำการศึกษาระบบการรูปแบบขั้นตอนในการทอเสื่อกก โดยทำการศึกษาข้อมูลที่ชุมชนทอเสื่อกก หมู่บ้านทอเสื่อกก ตำบลบางสระแก้ว อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี จากการปลูกกอกซึ่งเป็นวัตถุดิบที่สำคัญ และกระบวนการทอวัสดุอุปกรณ์ การย้อมสีเสื่อกก ฯลฯ
2. ด้านสถานนะภาพ ประกอบด้วย เพศ อายุ เพื่อทำการเปรียบเทียบระดับความสนใจของอายุผู้ตอบ และเพศ
3. แบบสอบถามความพึงพอใจทางการออกแบบ การใช้งาน ประโยชน์ใช้สอยและทางด้านความงาม
4. ข้อเสนอแนะต่างๆ ที่ต้องนำไปปรับปรุงและพัฒนาการทำงานต่อไป

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล คุณลักษณะประชากร ของกลุ่มตัวอย่าง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะประชากร ของกลุ่มตัวอย่าง มีทั้งหมด 51 คน เป็นเพศชาย 24 คน คิดเป็นร้อยละ 47.05 เพศหญิง 27 คน คิดเป็นร้อยละ 52.95 ซึ่งเพศหญิงตอบแบบสอบถามมากกว่าเพศชาย และในช่วงอายุที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุด อยู่ในช่วง อายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 47.05 ส่วนช่วงอายุที่ตอบแบบสอบถามที่น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25.50 (ตามตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1

คุณลักษณะประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)	จำนวนร้อยละ (%)
1. เพศ		
ชาย	24	47.05
หญิง	27	52.95
รวม	51	100
2. อายุ		
อายุต่ำกว่า 20 ปี	0	00.00
อายุ 21-30 ปี	14	27.45
อายุ 31-40 ปี	24	47.05
อายุ 41-50 ปี	13	25.50
อายุ 51 ปี ขึ้นไป	0	00.00
รวม	51	100

ค่าที่ได้คะแนนมากที่สุด

ค่าที่ได้คะแนนน้อยที่สุด

4.2 ผลการสอบถามพึงพอใจด้านการออกแบบเฟอร์นิเจอร์แนวศิลปะไทยร่วมสมัย

แบบที่ 1 แบบที่ 2 และแบบที่ 3 ผู้ตอบแบบสอบถามรูปแบบที่สื่อถึงความเป็นศิลปะไทยมากที่สุด คือรูปแบบที่ 1 เก้าอี้ครึ่งนั่งครึ่งนอน(Couch) มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 62.75 ส่วนลำดับที่รองลงมาคือรูปแบบที่ 2 เก้าอี้เดี่ยว(Arm Chair)มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 21.56 ส่วนลำดับสุดท้าย แบบที่ 3 โต๊ะข้างวางของตั้งโชว์ (End table) มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 15.69 (ตามตารางที่ 4.2)

ตารางที่ 4.2

ลำดับ	รูปแบบที่สื่อถึงความเป็นศิลปะไทย	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)	จำนวนร้อยละ (%)
1.	แบบที่ 1 เก้าอี้ครึ่งนั่งครึ่งนอน(Couch)	32	62.75
2.	แบบที่ 2 เก้าอี้เดี่ยว(Arm Chair)	11	21.56
3.	แบบที่ 3 โต๊ะข้างวางของตั้งโชว์ (End table)	8	15.69
รวม		51	100

4.3 ผลการทดสอบด้านการใช้งาน ด้านประโยชน์ใช้สอย และด้านความงาม

แบบที่ 1 เก้าอี้ครึ่งนั่งครึ่งนอน(Couch)

ผลการทดสอบ ด้านการใช้งาน มีค่าเฉลี่ย 4.34 ซึ่งอยู่ในระดับดี

ด้านประโยชน์สอย มีค่าเฉลี่ย 4.32 ซึ่งอยู่ในระดับดี

ด้านความงาม มีค่าเฉลี่ย 4.57 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก (ตามตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3

ประเด็นการประเมิน		รูปแบบที่ 1	
		ค่าเฉลี่ย (Mean)	ระดับความพึงพอใจ
ด้านการใช้งาน		4.34	ระดับดี
1	การนำเสื่อออกมาออกแบบเฟอร์นิเจอร์	4.33	ระดับดี
2	โครงสร้าง ความแข็งแรงในการใช้งาน	4.44	ระดับดี
3	ความสะดวก สบายในการใช้งาน	4.31	ระดับดี
4	สัดส่วน ความสูงมีความเหมาะสมกับการใช้งานของเฟอร์นิเจอร์	4.31	ระดับดี
ด้านประโยชน์สอย		4.32	ระดับดี
1	รูปทรงของเฟอร์นิเจอร์มีความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย	4.48	ระดับดี
2	การนำเสื่อออกมาออกแบบมีความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย	4.45	ระดับดี
3	เฟอร์นิเจอร์มีความเหมาะสมกับการนำไปตกแต่งบ้าน ได้ทุกรูปแบบ	4.32	ระดับดี
4	ด้านที่เก็บหนังสือ เก็บของมีประโยชน์ใช้สอยมากที่สุด	4.05	ระดับดี
5	สามารถทำความสะอาดได้ง่าย	4.34	ระดับดี
ด้านความงาม		4.57	ระดับดีมาก
1	รูปแบบของเฟอร์นิเจอร์ที่มีความเหมาะสมกับการนำเสื่อมาร่วมในการออกแบบ	4.38	ระดับดี
2	รูปทรงของเฟอร์นิเจอร์ มีรูปทรงที่สวยงาม สะดุดตา น่าสนใจ	4.68	ระดับดีมาก
3	เฟอร์นิเจอร์สามารถตกแต่งบ้านได้เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย	4.66	ระดับดีมาก

4.4 ผลการทดสอบด้านการใช้งาน ด้านประโยชน์ใช้สอย และด้านความงาม

แบบที่ 2 เก้าอี้เดี่ยว(Arm Chair)

ผลการทดสอบ ด้านการใช้งาน มีค่าเฉลี่ย 4.14 ซึ่งอยู่ในระดับดี

ด้านประโยชน์สอย มีค่าเฉลี่ย 4.19 ซึ่งอยู่ในระดับดี

ด้านความงาม มีค่าเฉลี่ย 4.26 ซึ่งอยู่ในระดับดี (ตามตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4

ประเด็นการประเมิน		รูปแบบที่ 2	
		ค่าเฉลี่ย (Mean)	ระดับความพึงพอใจ
ด้านการใช้งาน		4.14	ระดับดี
1	การนำเสื่อออกมาออกแบบเฟอร์นิเจอร์	4.42	ระดับดี
2	โครงสร้าง ความแข็งแรงในการใช้งาน	4.23	ระดับดี
3	ความสะดวก สบายในการใช้งาน	3.94	ระดับดี
4	สัดส่วน ความสูงมีความเหมาะสมกับการใช้งานของเฟอร์นิเจอร์	3.98	ระดับดี
ด้านประโยชน์สอย		4.19	ระดับดี
1	รูปทรงของเฟอร์นิเจอร์มีความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย	4.20	ระดับดี
2	การนำเสื่อออกมาออกแบบมีความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย	4.26	ระดับดี
3	เฟอร์นิเจอร์มีความเหมาะสมกับการนำไปตกแต่งบ้านได้ทุกรูปแบบ	4.27	ระดับดี
4	ด้านที่เก็บหนังสือ เก็บของมีประโยชน์ใช้สอยมากที่สุด	4.00	ระดับดี
5	สามารถทำความสะอาดได้ง่าย	4.23	ระดับดี
ด้านความงาม		4.26	ระดับดี
1	รูปแบบของเฟอร์นิเจอร์ที่มีความเหมาะสมกับการนำเสื่อมาร่วมในการออกแบบ	3.99	ระดับดี
2	รูปทรงของเฟอร์นิเจอร์ มีรูปทรงที่สวยงาม สะดุดตาน่าสนใจ	4.49	ระดับดี
3	เฟอร์นิเจอร์สามารถตกแต่งบ้านได้เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย	4.31	ระดับดี

4.5 ผลการทดสอบด้านการใช้งาน ด้านประโยชน์ใช้สอย และด้านความงาม

แบบที่ 3 โต้ะข้างวางของตั้งโชว์ (End table)

ผลการทดสอบ ด้านการใช้งาน มีค่าเฉลี่ย 3.29 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านประโยชน์สอย มีค่าเฉลี่ย 3.41 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านความงาม มีค่าเฉลี่ย 3.90 ซึ่งอยู่ในระดับดี (ตามตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5

ประเด็นการประเมิน		รูปแบบที่ 3	
		ค่าเฉลี่ย (Mean)	ระดับ ความพึงพอใจ
ด้านการใช้งาน		3.29	ระดับปานกลาง
1	การนำเสื่อออกมาออกแบบเฟอร์นิเจอร์	3.32	ระดับปานกลาง
2	โครงสร้าง ความแข็งแรงในการใช้งาน	3.25	ระดับปานกลาง
3	ความสะดวกสบายในการใช้งาน	3.21	ระดับปานกลาง
4	สัดส่วน ความสูงมีความเหมาะสมกับการใช้งานของเฟอร์นิเจอร์	3.41	ระดับปานกลาง
ด้านประโยชน์สอย		3.41	ระดับปานกลาง
1	รูปทรงของเฟอร์นิเจอร์มีความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย	3.45	ระดับปานกลาง
2	การนำเสื่อออกมาออกแบบมีความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย	3.56	ระดับดี
3	เฟอร์นิเจอร์มีความเหมาะสมกับการนำไปตกแต่งบ้าน ได้ทุกรูปแบบ	3.30	ระดับปานกลาง
4	ด้านที่เก็บหนังสือ เก็บของมีประโยชน์ใช้สอยมากที่สุด	3.37	ระดับปานกลาง
5	สามารถทำความสะอาดได้ง่าย	3.39	ระดับปานกลาง
ด้านความงาม		3.90	ระดับดี
1	รูปแบบของเฟอร์นิเจอร์ที่มีความเหมาะสมกับการนำเสื่อมารวมในการออกแบบ	3.85	ระดับดี
2	รูปทรงของเฟอร์นิเจอร์ มีรูปทรงที่สวยงาม สะดุดตา น่าสนใจ	3.69	ระดับดี
3	เฟอร์นิเจอร์สามารถตกแต่งบ้านได้เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย	4.18	ระดับดี

4.6 ผลการการวิเคราะห์ ทั้งสามรูปแบบคือ

แบบที่ 1 เก้าอี้ที่นั่งครึ่งนอน(Couch) ผลการทดสอบ มีค่าเฉลี่ย 4.39 ซึ่งอยู่ในระดับดี

แบบที่ 2 เก้าอี้เตี้ยว(Arm Chair) ผลการทดสอบ มีค่าเฉลี่ย 4.19 ซึ่งอยู่ในระดับดี

แบบที่ 3 โต๊ะข้างวางของตั้งโซว (End table) ผลการทดสอบ มีค่าเฉลี่ย 3.50 ซึ่งอยู่ในระดับดี

รวมทั้ง 3 แบบมีค่าเฉลี่ย 4.02 ซึ่งอยู่ในระดับดี(ตามตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.6 แสดงการทดสอบ ทั้ง 3 รูปแบบ

ลำดับ	รายการ	การออกแบบเฟอร์นิเจอร์จากเสื่อกก			
		รูปแบบที่ 1	รูปแบบที่ 2	รูปแบบที่ 3	รวม
		ค่าเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย
1.	การนำเสื่อกกมาออกแบบเฟอร์นิเจอร์	4.33	4.42	3.32	4.02
2.	โครงสร้าง ความแข็งแรงในการใช้งาน	4.44	4.23	3.25	3.97
3.	ความสะดวกสบายในการใช้งาน	4.31	3.94	3.21	3.82
4.	สัดส่วน ความสูงมีความเหมาะสมกับการใช้งานของเฟอร์นิเจอร์	4.31	3.98	3.41	3.90
5.	รูปทรงของเฟอร์นิเจอร์มีความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย	4.48	4.20	3.45	4.04
6.	การนำเสื่อกกมาออกแบบมีความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย	4.45	4.26	3.45	4.05
7.	เฟอร์นิเจอร์มีความเหมาะสมกับการนำไปตกแต่งบ้านได้ทุกรูปแบบ	4.32	4.27	3.56	4.05
8.	สามารถทำความสะอาดได้ง่าย	4.05	4.00	3.30	3.78
9.	ด้านที่เก็บหนังสือ เก็บของมีประโยชน์ใช้สอยมากที่สุด	4.34	4.23	3.37	3.98
10.	รูปแบบของเฟอร์นิเจอร์ที่มีความเหมาะสมกับการนำเสื่อมารวมในการออกแบบ	4.38	3.99	3.85	4.07
11.	รูปทรงของเฟอร์นิเจอร์ มีรูปทรงที่สวยงาม สะดุดตาน่าสนใจ	4.68	4.49	3.69	4.28
12.	เฟอร์นิเจอร์สามารถตกแต่งบ้านได้เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย	4.66	4.31	4.18	4.38
ผลรวม		4.39	4.19	3.50	4.02

4.7 ผลจากข้อเสนอแนะ มีรายละเอียดดังนี้

1. ควรมีการสนับสนุนเรื่องของปัญหาการประกอบอาชีพทอเสื่อกกและการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเสื่อกก ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดจากการสั่งสม ประสบการณ์โดยตรง เพราะในสภาพปัจจุบันชาวบ้านที่ทอเสื่อกกนั้นเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพแล้ว มีแต่คนรุ่นก่อนที่ยังทำอาชีพนี้อยู่ ไม่กี่บ้าน

2. ควรมีหน่วยงานของรัฐที่ให้ความสำคัญต่ออาชีพการทอเสื่อ อาจจะส่งเสริมเรื่องของการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากเสื่อกกอย่างต่อเนื่อง

3. ในการออกแบบผลิตภัณฑ์จากเสื่อกกนั้น ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะสภาพปัจจุบันความก้าวหน้าทางรูปแบบผลิตภัณฑ์เป็นอย่างมาก

4. ควรสร้างเอกลักษณ์หรือจุดเด่นให้แก่ผลิตภัณฑ์จากเสื่อกก โดยใช้ความเป็นศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของจังหวัด

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษากระบวนการและรูปแบบการทอเสื่อกกนั้น ของจังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน อันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์โดยตรง จากชาวบ้าน และ ปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เกิดภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่นขึ้นมาเกิดการพัฒนามาถึงปัจจุบัน ในกระบวนการทอเสื่อนั้น เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชุมชน คือ การปลูกกกเองจากพื้นที่ ที่มีดินที่มีคุณภาพ ในจังหวัดจันทบุรี ทั้งนี้หากเป็นกกที่ปลูกในแหล่งน้ำจืด เส้นใยกกจะไม่เหนียว แต่หากปลูกในแหล่งน้ำกร่อย (ที่แถบชายฝั่งทะเล) จะได้เส้นใยที่เหนียว ตันก จึงมีความนุ่มและสมบูรณ์ กระบวนการทอเสื่อกก ประกอบด้วยขั้นเตรียมวัตถุดิบ และขั้นทอ ลายพื้นฐานของเสื่อกก เป็นลายขัด เพียงแต่ใช้การสลับสีของเส้นกก ทำให้เกิดเป็นลวดลายที่สวยงาม เรียกว่า “ ตา ” ลายของเสื่อมีชื่อเรียกตามความคิดและความเข้าใจของผู้ทอ ไม่มีชื่อที่แน่นอนและตายตัว สี ชาวจันทบุรีนิยมสีกกที่แห้งเองตามธรรมชาติ ในการทอเสื่อวิธีการทอเสื่อ การทอนี้ต้องใช้ 2 คนด้วยกัน คนหนึ่งเป็นคนกระทบ อีกคนหนึ่งเป็นคนพุ่ง เส้นกก ในกระบวนการทอเสื่อกกคนทอ มีหน้าที่พลิกฟืมให้คว่ำหงาย และกระทบเส้นกก พร้อมกับการคอยสังเกตลักษณะของเส้นกกที่กระทบกั้นนั้น ขาด โค้งงอหรือไม่ ผู้พุ่งให้สีหรือเปลี่ยนสีที่ถูกต้องหรือไม่ ผู้พุ่ง มีหน้าที่ส่งเส้นกกตามจังหวะหงายและคว่ำฟืม พร้อมด้วยการทำลวดลายของผืนเสื่อ การชิงเส้นเอ็นเพื่อการทอ ส่วนใหญ่การชิงครั้งหนึ่งจะทอเป็นเสื่อที่มีผืนยาว

ด้านการออกแบบการนำเสื่อกกมาออกแบบเป็นเฟอร์นิเจอร์ 3 รูปแบบ ซึ่งมีแนวคิดในการโดยออกแบบให้เป็นไปในรูปแบบศิลปะไทยร่วมสมัย ได้รับแรงบันดาลใจจากรูปทรงของกลีบดอกบัว ซึ่งลายไทยเป็นงานศิลปะที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของไทย ที่เป็นมรดกสืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณ ศิลปินได้รับแรงบันดาลใจและอิทธิพลมาจากธรรมชาติ ซึ่ง ดอกบัว เป็นต้นแบบหนึ่งของลายไทย ลายบัวที่ปรากฏเห็นในงานศิลปะลายไทย เช่น บัวคว่ำ บัวหงาย เพราะดอกบัวเป็นดอกไม้พิเศษเป็นพันธุ์ที่มีสกุล คนไทยทั่วไปจึงถือว่าดอกบัวเป็นดอกไม้ชั้นสูง เป็นสัญลักษณ์แห่งความสะอาด ดอกบัวมีลักษณะเส้นรอบนอกโค้ง โอนอ่อน เมื่อเขียนเป็นงานลายไทย จะให้ความรู้สึกโอบอ้อม อบอุ่น และอ่อนโยน การออกแบบเฟอร์นิเจอร์ของงานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันแต่แนวคิดเรื่องรูปทรงเหมือนกัน รูปแบบที่ 1 เก้าอี้ครึ่งนั่งครึ่งนอน(Couch) รูปแบบที่ 2 เก้าอี้เดี่ยว(Arm Chair) และรูปแบบที่ 3 โต๊ะข้างวางของตั้งโชว์ (End table) การออกแบบที่มีความต่างกันมีจุดประสงค์ 2 ด้านคือ

ด้านที่ 1 ด้านประโยชน์ใช้สอยของเฟอร์นิเจอร์ และเสื่อกก

ด้านที่ 2 ด้านความงามของรูปแบบ

ด้านที่ 1 ด้านประโยชน์ใช้สอยของเฟอร์นิเจอร์ และเสื่ออก ในการทดสอบความพึงพอใจ รูปแบบที่ 1 เก้าอี้ที่นั่งครึ่งนอน(Couch) ผลการทดสอบ มีค่าเฉลี่ย 4.39 ซึ่งอยู่ในระดับดี รูปแบบที่ 2 เก้าอี้เดี่ยว(Arm Chair) ผลการทดสอบ มีค่าเฉลี่ย 4.19 ซึ่งอยู่ในระดับดี รูปแบบที่ 3 โต๊ะข้างวางของตั้งโชว์ (End table) ผลการทดสอบ มีค่าเฉลี่ย 3.50 ซึ่งอยู่ในระดับดี รวมทั้ง 3 แบบมีค่าเฉลี่ย 4.02 ซึ่งอยู่ในระดับดี ทั้งหมด

ด้านที่ 2 ด้านความงามของรูปแบบ ที่สื่อถึงความเป็นศิลปะไทยมากที่สุด คือรูปแบบที่ 1 เก้าอี้ครึ่งนั่งครึ่งนอน(Couch) มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 62.75 ส่วนลำดับที่รองลงมาคือรูปแบบที่ 2 เก้าอี้เดี่ยว(Arm Chair)มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 21.56 ส่วนลำดับสุดท้าย แบบที่ 3 โต๊ะข้างวางของตั้งโชว์ (End table) มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 15.69

5.2 การอภิปรายผล

จากการศึกษาใน รูปแบบที่ 1 เก้าอี้ครึ่งนั่งครึ่งนอน(Couch) เป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมกับการนำเสื่ออกเงินทอมาพัฒนาในการออกแบบเฟอร์นิเจอร์มากที่สุดด้วยคุณสมบัติของเสื่ออกที่สำหรับไว้ปูนอน ในการออกแบบเฟอร์นิเจอร์ในรูปแบบที่ 1 จึงนำมาใช้ในการออกแบบเพื่อรองรับการนอน นำมาทำเป็นลอนเพื่อให้เกิดพื้นผิว ไม่เรียบจนเกินไปการใช้งานจึงสามารถช่วยในการนวดช่วงหลังของผู้นอนทำให้รู้สึกผ่อนคลายและนอนสบาย ประกอบกับคุณสมบัติของเสื่ออก จึงเป็นการส่งเสริมเรื่องประโยชน์ด้านการใช้งาน

ส่วนในด้านการออกแบบที่ต้องการให้สื่อถึงความเป็นศิลปะไทยร่วมสมัย ในแบบที่ 1 มีความเป็นศิลปะร่วมสมัยมากที่สุด รูปทรงที่ได้รับแรงบันดาลใจคือรูปทรงของกลีบดอกบัว ซึ่งดอกบัว ในงานศิลปะไทยได้ถือเอารูปทรงของดอกไม้ อันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ดอกบัว มาเป็นหลักในเขียน ดอกบัวมีลักษณะเส้นรอบนอกโค้ง โอนอ่อน เมื่อเขียนเป็นงานลายไทย จะให้ความรู้สึกโอบอ้อม อบอุ่น และอ่อนโยน

5.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ผลการศึกษานี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยดังต่อไปนี้

5.3.1 ควรมีการสนับสนุนเรื่องของปัญหาการประกอบอาชีพทอเสื่ออกและการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเสื่ออก ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดจากการสั่งสม ประสบการณ์โดยตรง เพราะในสภาพปัจจุบันชาวบ้านที่ทอเสื่ออกนั้นเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพแล้ว มีแต่คนรุ่นก่อนที่ยังทำอาชีพนี้อยู่ ไม่กี่บ้าน

5.3.2 ควรมีหน่วยงานของรัฐที่ให้ความสำคัญต่ออาชีพการทอเสื่อ อาจส่งเสริมเรื่องของการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากเสื่ออกอย่างต่อเนื่อง

5.3.3 ในการออกแบบผลิตภัณฑ์จากเสื่ออกนั้น ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะสภาพปัจจุบันความก้าวหน้าทางรูปแบบผลิตภัณฑ์เป็นอย่างมาก

5.3.4 ควรสร้างเอกลักษณ์หรือจุดเด่นให้แก่ผลิตภัณฑ์จากเสื่ออก โดยใช้ความเป็นศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของจังหวัด

บรรณานุกรม

- น.ณ. ปากน้ำ. **วิวัฒนาการของศิลป์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ บริษัทเลิฟแอนด์ลิฟเพรส.2542
- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. **แนวโน้มศิลปศึกษาร่วมสมัย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.2545
- รศ.สุชาติ เถาทอง .**ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** .กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
โอเดียนสโตร์.2544
- วิรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์ . **การออกแบบเครื่องเรือนสมัยใหม่**.2527. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิรุญ ตั้งเจริญ. **ห้านาทีกับศิลปะไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ นานมีบุ๊คส์พับลิชั่นส์.2549
- ศาสร คันธโชติ. **การออกแบบเครื่องเรือน**. 2528. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์:O.S.Prainting
House Co., Ltd.
- อารี สุทธิพันธ์. **ศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ โอ.เอส.พริน ตั้ง เฮาส์.
2543
- ที่มา: www.coloroftheea.com
www.ncc-cb.krulpom.com/mat.doc

ภาคผนวก

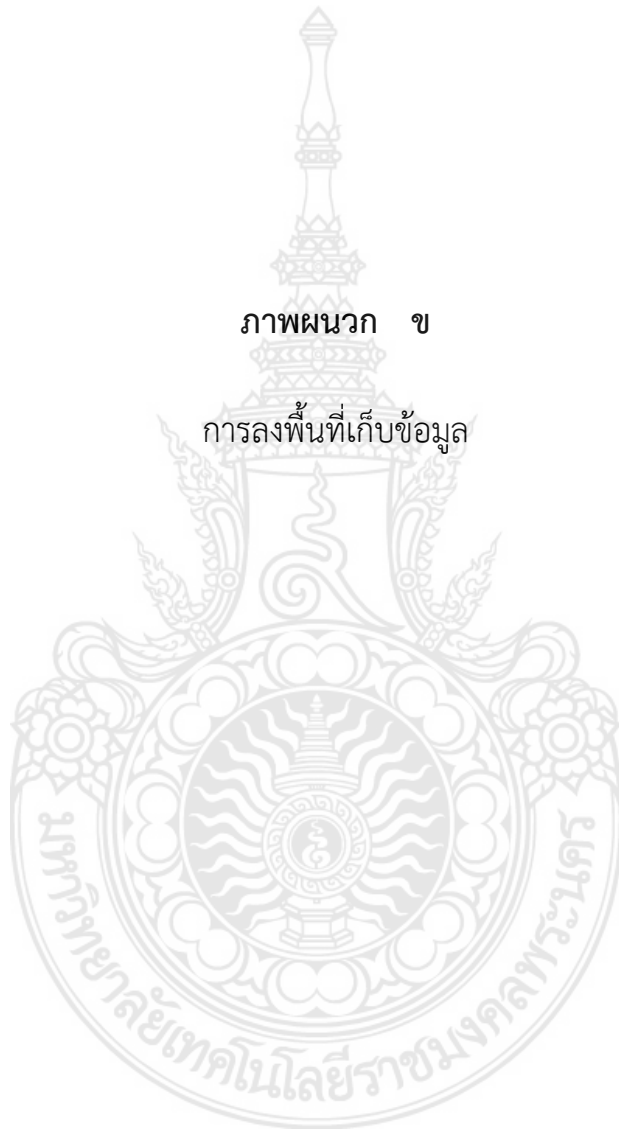

ภาพผนวก ก

หนังสืออนุมัติโครงการ
หนังสือขอความอนุเคราะห์

ภาพผนวก ข

การลงพื้นที่เก็บข้อมูล

การสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล

ภาพผนวก ค

การทอเสื่อกก

ขั้นตอนการทำวัตถุดิบ(ต้นกก)

อุปกรณ์ต่างๆในการทอเสื่อกก

ภาพผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

ศึกษากระบวนการและรูปแบบของเสื่อกกเพื่อพัฒนาสู่การออกแบบเฟอร์นิเจอร์แนวศิลปะไทยร่วมสมัย

The study process and format of the reed to develop into the design

Thai furniture contemporary art

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

โดย

นางสาวยุวดี	พรธรรพงค์	หัวหน้าโครงการ
นายอานัญ	ศิริพิชญ์ตระกูล	ผู้ร่วมโครงการ
นางสาวมยุรี	เรืองสมบัติ	ผู้ร่วมโครงการ
นางสาวตรุณรัตน์	พิกุลทอง	ผู้ร่วมโครงการ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์

1. ศึกษากระบวนการรูปแบบเสื่อกกเพื่อนำมาออกแบบเฟอร์นิเจอร์แนวศิลปะไทยร่วมสมัย
2. เพื่อหาประสิทธิภาพ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความงาม ด้านการใช้งาน
3. เพื่อหาความพึงพอใจเฟอร์นิเจอร์แนวศิลปะไทยร่วมสมัย

ศึกษาระบวนการและรูปแบบของเสื่อกกเพื่อพัฒนาสู่

การออกแบบเฟอร์นิเจอร์แนวศิลปะไทยร่วมสมัย

1. ประวัติในการทำเสื่อกก

1.1 ความเป็นมาในการทอเสื่อกก ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน

.....

.....

.....

1.2 อาชีพการทอเสื่อในปัจจุบัน มีความเปลี่ยนแปลงของอาชีพการทอเสื่ออย่างไร

.....

.....

.....

1.4 ในปัจจุบันมีกี่หมู่บ้านที่ทอเสื่อกก

.....

.....

.....

1.5 มีการพัฒนาการแปรรูปเสื่อเป็นไปในรูปแบบไหน

.....

.....

.....

.....

.....

1.6 การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเสื่อกกของหมู่บ้าน

.....

.....

.....

.....

.....

1.7 ด้านการตลาดเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

1.8 มีแนวทางการสืบทอดอนุรักษ์ และ พัฒนาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. วัสดุ อุปกรณ์ในการทอเสื่อ

2.1 ชนิดของเสื่อ

.....

.....

.....

.....

2.2 ขั้นตอนการทอเสื่อ

.....

.....

.....

.....

2.3 สีที่ย้อมกก สีที่นิยมทำเสื่อคืออะไร

.....

.....

.....

.....

2.4 ลายของเสื่ออกที่ทอมีลายอะไรบ้าง และลายที่ได้รับความนิยมในตลาดมีลายอะไร มีการพัฒนา ลวดลายอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2.5 จุดเด่นของเสื่ออกจันทบูร มีความแตกต่างจากเสื่ออกที่อื่นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

4. การพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื่ออกเพื่อทำเฟอร์นิเจอร์มีความเหมาะสมหรือหน้าสนใจมากแค่ไหน

.....

.....

.....

.....

5. รูปแบบของการนำเสื่อกกไปทำเฟอร์นิเจอร์ ชุดนั่งพักผ่อน

.....

.....

.....

.....

6. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเสื่อกกมาทำเฟอร์นิเจอร์

.....

.....

.....

.....

ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ลงชื่อ

(.....)

ขอขอบพระคุณท่านที่ให้ความร่วมมือในการทำวิจัยครั้งนี้

ศึกษาระบวนการและรูปแบบของเสื่อกกเพื่อพัฒนาสู่

การออกแบบเฟอร์นิเจอร์แนวศิลปะไทยร่วมสมัย

คำชี้แจง

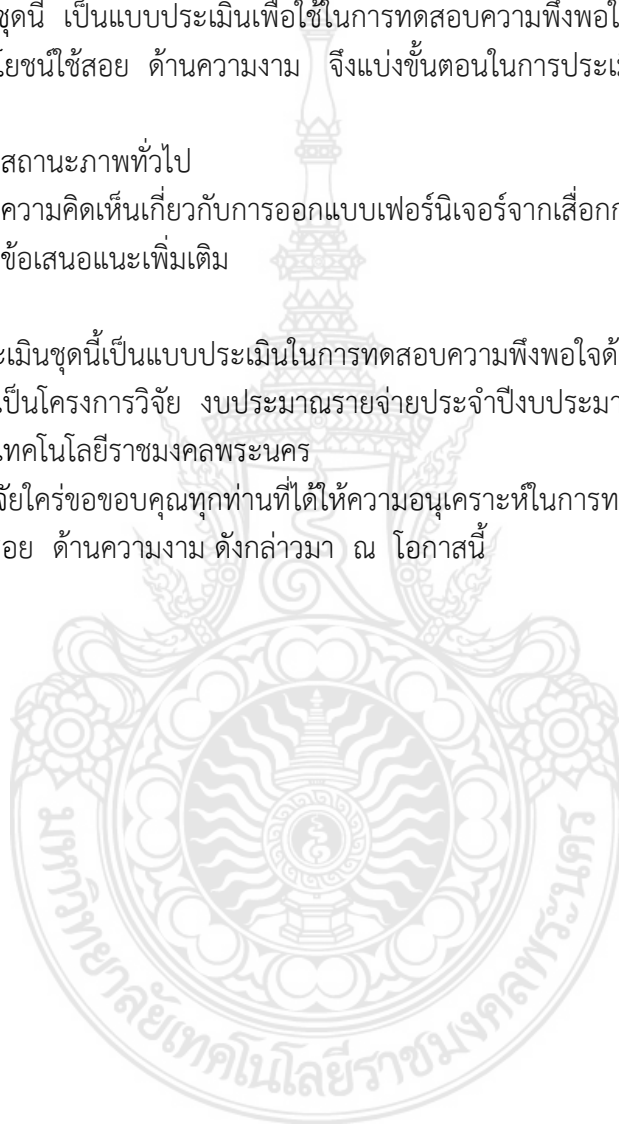
แบบประเมินชุดนี้ เป็นแบบประเมินเพื่อใช้ในการทดสอบความพึงพอใจในการออกแบบเฟอร์นิเจอร์ชุดนั่งพักผ่อน ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความงาม จึงแบ่งขั้นตอนในการประเมินดังนี้

- ตอนที่ 1 สถานะภาพทั่วไป
- ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการออกแบบเฟอร์นิเจอร์จากเสื่อกก
- ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

แบบประเมินชุดนี้เป็นแบบประเมินในการทดสอบความพึงพอใจด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความงาม ซึ่งเป็นโครงการวิจัย งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

คณะผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการทดสอบ ความพึงพอใจด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความงาม ดังกล่าวมา ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัย

ตอนที่ 1 สถานะภาพของผู้ตอบ

1. เพศ ชาย หญิง

2. อายุ น้อยกว่า 20 21- 30 ปี 31- 40 ปี 41- 50 ปี 51 ปี ขึ้น

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจด้านการออกแบบเฟอร์นิเจอร์แนวศิลปะไทยร่วมสมัย

2.1 ด้านความงาม

คำถาม รูปแบบที่สื่อถึงความเป็นศิลปะไทย

เฟอร์นิเจอร์ แบบที่ 1

เก้าอี้ครึ่งนั่งครึ่งนอน(Couch) ขนาด 800 mm x 2,000 mm x 500 mm

□ แบบที่ 2

เก้าอี้เดี่ยว(Arm Chair) ขนาด 1,400 mm x 2,000 mm x 550 mm

□ เฟอร์นิเจอร์ แบบที่ 3

โต๊ะข้างวางของตั้งโชว์ (End table) ขนาด 500 mm x 550 mm x 750 mm

2.2 ด้านการใช้งาน ประโยชน์ใช้สอย ความงาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย/ในช่องของรูปแบบเฟอร์นิเจอร์ทั้ง 3 รูปแบบ โดยแสดงความคิดเห็นของท่าน โดยใช้เกณฑ์พิจารณาดังนี้

ระดับความคิดเห็น

ระดับ	5	ได้แก่	มีความพึงพอใจมากที่สุด
ระดับ	4	ได้แก่	มีความพึงพอใจมาก
ระดับ	3	ได้แก่	มีความพึงพอใจปานกลาง
ระดับ	2	ได้แก่	มีความพึงพอใจน้อย
ระดับ	1	ได้แก่	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

ประเด็นการประเมิน		ระดับคุณค่า														
ด้านการใช้งาน		ระดับความคิดเห็น					ระดับความคิดเห็น					ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1	การนำเสนอกมาออกแบบเฟอร์นิเจอร์มีความเหมาะสมกับการใช้															
2	โครงสร้าง ความแข็งแรงในการใช้งาน															
3	ความสะดวก สบายในการใช้งาน															
4	สัดส่วน ความสูงมีความเหมาะสมกับการใช้งานของเฟอร์นิเจอร์															
ด้านประโยชน์ใช้สอย																
1	รูปทรงของเฟอร์นิเจอร์มีความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย															
2	การนำเสนอกมาออกแบบมีความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย															
3	เฟอร์นิเจอร์มีความเหมาะสมกับการนำไปตกแต่งบ้านได้ทุกรูปแบบ															
4	ด้านที่เก็บหนังสือ เก้าอี้ของมีประโยชน์ใช้สอยมากที่สุด															
5	สามารถทำความสะอาดได้ง่าย															

ด้านความงาม		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1	รูปแบบของเฟอร์นิเจอร์ที่มีความเหมาะสมกับการนำเสื่อมาร่วมในการออกแบบ															
2	รูปทรงของเฟอร์นิเจอร์ มีรูปทรงที่สวยงาม สะดุดตา น่าสนใจ															
3	เฟอร์นิเจอร์สามารถตกแต่งบ้านได้เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย															

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือ
คณะผู้วิจัย

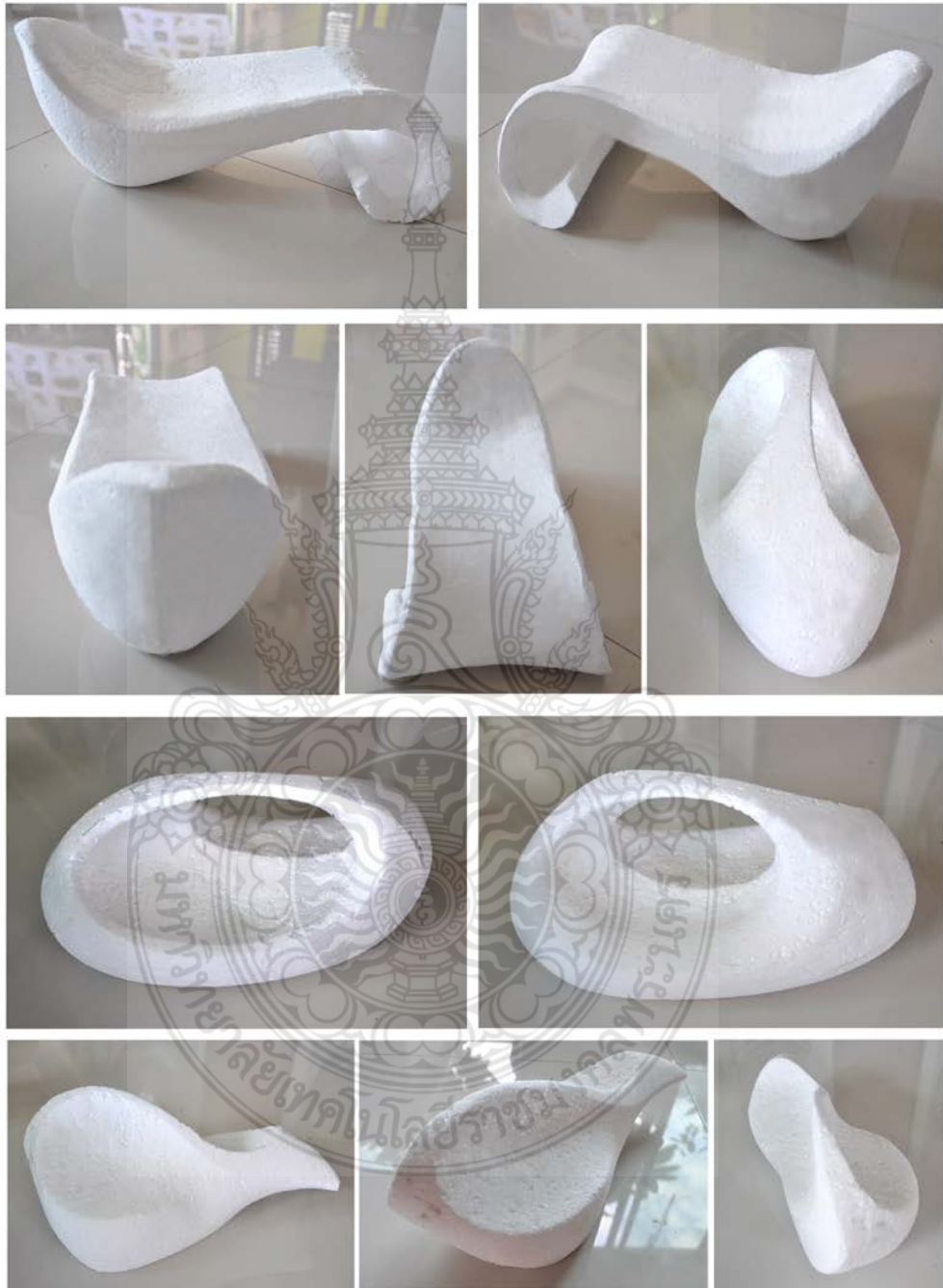
ภาคผนวก จ
ภาพผลงานการออกแบบ

ขั้นตอนการร่างภาพ Sketch

ขั้นตอนการทำ Model ก่อนจะผลิตผลงานจริง

ขั้นตอนการทำ Model ก่อนจะผลิตผลงานจริง

ขั้นตอนการทำ Model ก่อนจะผลิตผลงานจริง

กระบวนการผลิตเฟอร์นิเจอร์

กระบวนการผลิตเฟอร์นิเจอร์

กระบวนการผลิตเฟอร์นิเจอร์

Perspective

Top view

Side view

Front view

Detail

Perspective

Top view

Front view

Side view

Detail

Perspective

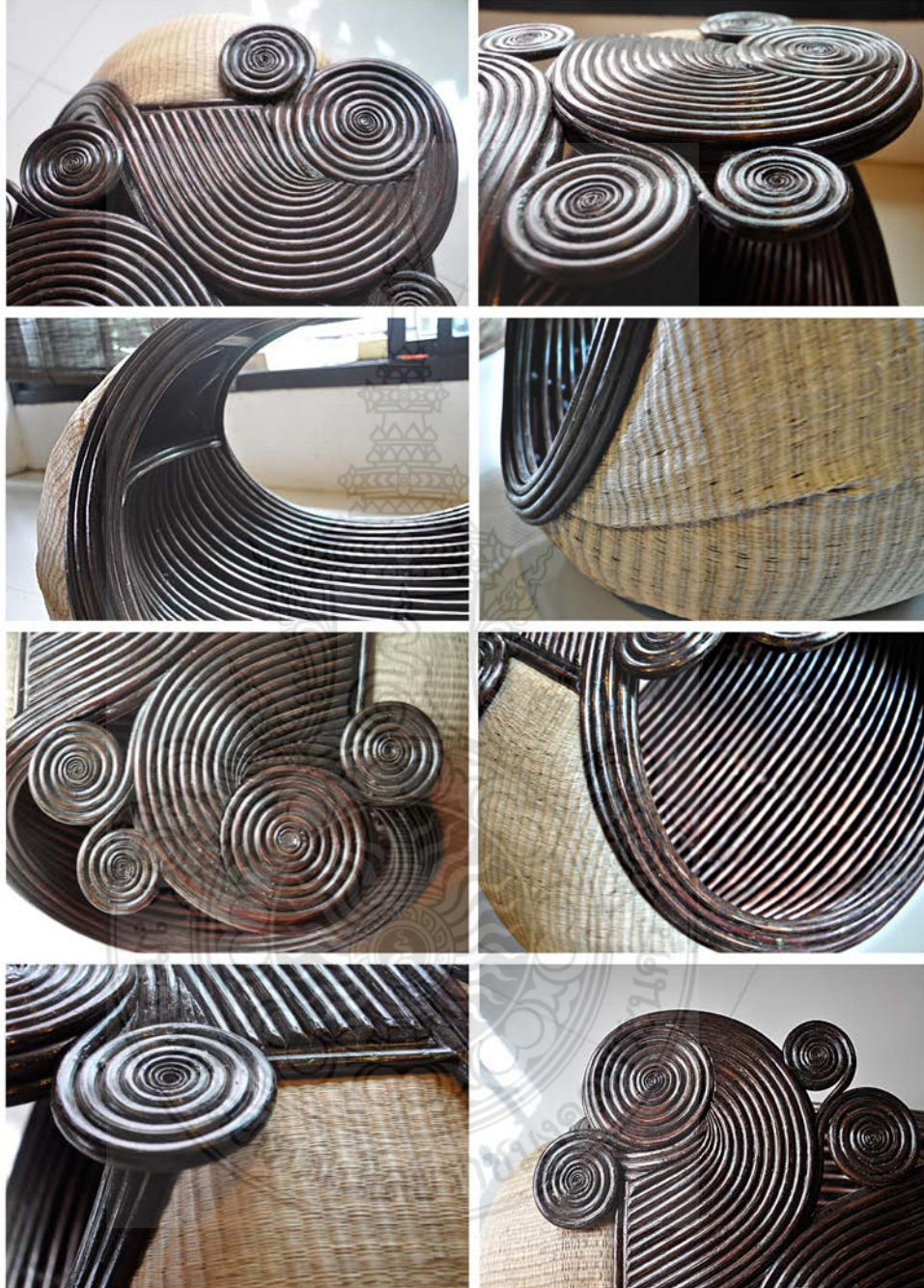
Front view

Top view

Side view

Detail

ภาคผนวก ฉ

ประวัตินักวิจัย

ส่วน ค : ประวัติคณะผู้วิจัย

1. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) นางสาวยุวดี พรธาราทอง
ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Miss Yuvadee Phontharaphong
2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 3 1022 00905 78 9
3. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ (พนักงานมหาวิทยาลัย)
4. หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

168 ถนนศรีอยุธยา แขวงวชิระพยาบาล เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

โทรศัพท์ 0-2282-8531-2 , 0-2282-9231-4 ต่อ 4201,4202 โทรสาร 0-2282-2384

e - Mail : lakang12@hotmail.com

5. ประวัติการศึกษา

2548 ศ.ม. ประยุกต์ศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร

2542 ศ.บ. จิตรกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ สาขาวิชาศิลปศึกษา สาขาออกแบบผลิตภัณฑ์

7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยระบุ

สถานภาพในการทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ร่วมวิจัยใน แต่ละข้อเสนอการวิจัย

7.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย : -

7.2 หัวหน้าโครงการวิจัย :

- โครงการออกแบบสื่อการเรียนรู้ทางศิลปะเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทาง

อารมณ์สำหรับเด็กพิการทางสมอง

- โครงการออกแบบชุดอุปกรณ์การระบายสีเพื่อส่งเสริมพัฒนาการ และ

ช่วยฝึกสมาธิสำหรับเด็กสมาธิสั้น

7.3 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว :

- หัวหน้าโครงการออกแบบสื่อการเรียนรู้ทางศิลปะเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทาง อารมณ์สำหรับเด็กพิการทางสมอง

- หัวหน้าโครงการออกแบบชุดอุปกรณ์การระบายสีเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและช่วยฝึกสมาธิสำหรับเด็กสมาธิสั้น

- ผู้ร่วมโครงการวิจัย การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากกระดาษมูลช้าง เพื่อ สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

- ผู้ร่วมโครงการวิจัย โครงการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ที่ใช้ในการก่อผนังเพื่อการอนุรักษ์การใช้พลังงานภายในอาคาร

7.4 งานวิจัยที่กำลังทำ

ส่วน ค : ประวัติคณะผู้วิจัย

- ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) นายอาณัติ ศิริพิชญ์ตระกูล
ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Mr.Arnut Siripithakul
- เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 3 1001 00666 55 1
- ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ (พนักงานมหาวิทยาลัย)
- หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และไปรษณีย์
อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
168 ถ.ศรีอยุธยา เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทรศัพท์ 0-2282-8531-2 , 0-2282-9231-4 ต่อ 4201,4202 โทรสาร 02-282-2384
e-Mail : arnut_kmitl@yahoo.com

5. ประวัติการศึกษา

ค.อ.บ. (ศิลปอุตสาหกรรม) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ค.อ.ม. (เทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

สาขาวิชาการ เทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์

กลุ่มวิชา วิทยาการคอมพิวเตอร์

7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยระบุสถานภาพในการทำ
การวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ร่วมวิจัยในแต่ละผลงานวิจัย

7.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย : -

7.2 หัวหน้าโครงการวิจัย : -

7.3 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว : -

7.4 งานวิจัยที่กำลังทำ : -

- ผู้ร่วมโครงการออกแบบสื่อการเรียนรู้ทางศิลปะเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์

สำหรับเด็กพิการทางสมอง

ส่วน ค : ประวัติคณะผู้วิจัย

1. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) นางสาวมยุรี เรืองสมบัติ
ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Miss Mayuree Ruengsombat
2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 3 4401 00198 46 6
3. ตำแหน่งปัจจุบัน (พนักงานมหาวิทยาลัย) อาจารย์ (พนักงานมหาวิทยาลัย)
4. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

168 ถนนศรีอยุธยา แขวงวชิระพยาบาล เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

โทรศัพท์ 0-2282-8531-2 , 0-2282-9231-4 ต่อ 6304,6305 โทรสาร 0-2282-2384

e - Mail : mayuree_jum@hotmail.com

5. ประวัติการศึกษา

2549 ค.อ.ม. (เทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม)สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

2544 ศป.บ. สถาปัตยกรรมศาสตร์ ฝั่งเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

สาขาวิชาการ การศึกษา

กลุ่มวิชา วิทยาการคอมพิวเตอร์

7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยระบุสถานภาพในการทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ร่วมวิจัยในแต่ละข้อเสนอการวิจัย

7.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย :-

7.2 หัวหน้าโครงการวิจัย :-

- การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากกระดาษมูลช้าง เพื่อสร้างรายได้ให้แก่

ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

7.3 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว :-

- ผู้ร่วมโครงการวิจัย โครงการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ที่ใช้ ในการ

ผนังเพื่อการอนุรักษ์การใช้พลังงานภายในอาคาร

7.4 งานวิจัยที่กำลังทำ :-

ส่วน ค : ประวัติคณะผู้วิจัย

1. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) นางสาวดรณรัตน์ พิกุลทอง
ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Miss Darunrat Pigunthong
2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 3 1015 0044 7912
3. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ (พนักงานมหาวิทยาลัย)
4. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และไปรษณีย์ อีเล็ททรอนิกส์ (e-mail)

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

168 ถนนศรีอยุธยา แขวงวชิระพยาบาล เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

โทรศัพท์ 0-2282-8531-2 , 0-2282-9231-4 ต่อ 6304,6305

โทรสาร 0-2282-8572

e - Mail : darunrat123@gmail.com

5. ประวัติการศึกษา

2552 คอม. ครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

สาขาวิชาการ เทคโนโลยีสารสนเทศและนิเทศศาสตร์

กลุ่มวิชา วิทยาการคอมพิวเตอร์

7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยระบุ สถานภาพในการทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ร่วมวิจัยในแต่ละข้อเสนอการวิจัย

7.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย :-

7.2 หัวหน้าโครงการวิจัย :-

7.3 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว :-

7.4 งานวิจัยที่กำลังทำ :-